anxa
84-B
26890

NDBOEKJES
CK 'T BESTE

T. LANDRÉ

DE MODERNE WONING-INRICHTING

GEILLUSTREERD

UITGEGEVEN DOOR DE MAATSCHAPPIJ VOOR GOEDE EN GOEDKOOPE LECTUUR AMSTERDAM

A.C. BERLAGE

Meia van der Voo

#25-

ANKUN8312
MAOGEZ

DE MODERNE WONING-INRICHTING

STAATKUNDE LETTEREN

HANDBOEKJES ELCK 'T BESTE

ONDER LEIDING VAN L. SIMONS

UITGEGEVEN DOOR DE MAATSCHAPPIJ VOOR GOEDE EN GOEDKOOPE LECTUUR AMSTERDAM

KUNST WETENSCHAP

GESCHIEDENIS — HYGIENE

T. LANDRÉ

DE MODERNE WONING-INRICHTING

GEILLUSTREERD

WIJSBEGEERTE — PRACT. LEVEN

A. C. BERLAGE

Het gemis aan medewerking van verschillenden onzer nijverheidskunstenaars — en niet een bepaalde voorkeur van schrijver of uitgeefster — is oorzaak van de ietwat eenzijdige illustreering van dit werkje.

I INLEIDING

HET is wel onmogelijk — in dezen tijd van omwenteling in begrippen en inzichten en van hardnekkig vragen naar het hoe en waarom der dingen, — het is wel onmogelijk te spreken over de inrichting van de woning, zonder aan die bespreking te doen voorafgaan enkele beschouwingen aangaande de beginselen en inzichten waarop die inrichting behoort te berusten. Want het is wel waar, dat de persoonlijke smaak van den bewoner daarbij een belangrijke rol speelt, maar de smaak is toch maar niet zoo een toevallige uiting van neiging of geaardheid; hij wordt wel degelijk en in hooge mate beïnvloed door allerlei van buitenaf inwerkende elementen. Nu zijn er tijden geweest in de geschiedenis, dat die van buitenaf inwerkende elementen, — welke het sterkst en in zekeren zin geconcentreerd, hun invloed deden gelden door de werking van het algemeen esthetisch bewustzijn, — zóó krachtig vaststonden, dat zij in staat waren om den persoonlijken smaak van de menschen in één richting te leiden, zoodat in alles wat in die tijden gemaakt werd, hoezeer daarin ook de eigenaardige kenmerken van verschillende persoonlijkheden zichtbaar waren, toch zekere algemeene, typeerende karaktertrekken voorkwamen, welke er zeer duidelijk het stempel van die bepaalde periode op drukten.

Er zijn ten slotte maar weinig menschen, in wie, bij hun geboorte, het zuiver esthetisch gevoel, dat men goede smaak noemt, zóó sterk aanwezig is, dat het in staat zou zijn zich zelfstandig te ontwikkelen in normale richting. Bij de meesten moet dat gevoel worden ontwikkeld door beïnvloeding van buiten, en het zijn de kunstenaars, — d.w.z. de menschen met eigen sterk esthetisch gevoel (en macht om dat gevoel tot uiting te brengen) — van wie die invloed moet uitgaan. Is er nu eenheid, van zin, van beginselen, van inzichten, tusschen de kunstenaars onderling, dan zullen zij te zamen een groote beïnvloedende kracht op het volk kunnen uitoefenen, en dientengevolge zal het esthetisch gevoel, dus de goede smaak, zich in het volk krachtig kunnen ontwikkelen. De eenvoudige smid, of timmerman, of meubelmaker, of pottenbakker, zal, door eensdeels de voorbeelden der kunstenaars — der meesters — te volgen en zich voor het overige uitsluitend te laten leiden door zijn menschelijk instinct, dat hem voorschrijft te gehoorzamen aan de conventies van zijn tijd, — waaraan óók de kunstenaars gehoorzamen — dingen maken welke esthetisch juist, dus mooi, zijn. En de burger zal, bij de keuze van zijn schoonheid, dus òok bij de inrichting van zijn woning, niet in staat zijn grove fouten te begaan tegen het algemeen esthetisch inzicht, ten eerste omdat ook hij wordt beïnvloed door de uit het algemeene leven spruitende elementen, welke de esthetiek der kunstenaars, dus de esthetische conventie, bepalen, maar bovendien omdat de vormen-taal welke de kunst van dien tijd spreekt, zóó krachtig en zuiver en duidelijk is, dat ook de niet-kunstenaars haar kunnen verstaan en tot op zekere hoogte ook gebruiken, — zij het dan al, dat zij die taal niet kunnen scheppen of aanvullen, wat immers de arbeid der kunstenaars is. Wij beleven thans een zoodanigen tijd niet. Onze tijd is er een van esthetische verwarring. Dat kan ook niet anders.

Want de esthetiek is maar niet zoo een willekeurige schepping van inzichten en meeningen en begrippen en gevoelens, zij is, — naast vele andere, — een bloem, gegroeid uit een stevigen, soliden bodem, waarvan vorm en kleur en bloeiwijze worden geregeerd door alle krachten en invloeden welke in dien bodem werken. De esthetiek van een bepaalden tijd is maar niet een uitvindsel van de kunstenaars van dien tijd, gevormd naar hùn wil, — zij wordt geleid en gevormd en bepaald door de diepere krachten en invloeden, welke uit het algemeene leven opkomen en welke mede àlle uitingen van dat leven bepalen. Waar nu onze tijd is een tijd van overgang van een oude, afgedane, naar een nieuwe, jonge kultuur, d.w.z. waar in onzen tijd het algemeene leven in een soort van chaötische verwardheid — zooals in een mierennest, dat ingevallen door een teveel van ingewikkelde gangen en holen, nu weer opgebouwd moet worden — zoekt naar herstel van evenwicht en naar de normale vormen om een evenwichtig geheel op te bouwen, waar dus de uit het algemeene leven opkomende krachten en invloeden nog maar bezig zijn zich te normaliseeren, daar is het onmogelijk, dat die krachten en invloeden reeds voldoende sterk, voldoende zeker zijn om een volledige esthetiek voort te brengen en te dragen. Wij zien dan ook in onze huidige esthetiek slechts in zooverre de afspiegeling van den toestand in het algemeene leven, dat wij er in waarnemen verwarring, on-eensgezindheid, individualisme, onder de kunstenaars, en dientengevolge onder het volk een zekere esthetische bandeloosheid, een totale onwetendheid van waar zich aan te houden. Dat maakt er voor ons het leven niet vreugdevoller op. Want schoonheid is niet maar een luxe, zij is een noodzakelijke levensbehoefte, zonder welke wij gaan lijden aan een geestelijke anaemie, ten slotte aan geestelijke uithongering, waarin wij totaal verteren en verdorren. En hoe moeten wij schoonheid genieten, wanneer wij

de bekwaamheid, de geschiktheid missen om schoonheid te onderscheiden!

Het is dus van het hoogste belang voor ons, dat wij — zij het tegen den druk in — ons esthetisch inzicht zooveel mogelijk ontwikkelen en verhelderen, opdat wij in staat zijn mede te genieten van de schoonheid, welke er toch altijd nog wel is in het leven, zelfs in de meest benarde tijden.

Waar wij nu weten, dat onze esthetiek, ons schoonheids-inzicht, bepaald wordt door allerlei, uit den hechten bodem van het maatschappelijk leven gegroeide krachten en invloeden, daar kunnen wij niet beter doen dan die krachten en invloeden op te sporen en vast te stellen, om daardoor tot eenig inzicht te komen en tot de macht om richting te geven aan onze neigingen en waardeeringen.

Binnen het kader van dit boekje valt evenwel slechts dat, betrekkelijk maar kleine, gedeelte van het groote gebied der schoonheid, dat zich uitstrekt over bouw, inrichting en versiering der woning, en het ligt dus thans niet op onzen weg om te trachten een volledige „psychologie" der esthetiek te geven. Zelfs — waar dit boekje niet bedoelt te zijn een filosofisch betoog, maar integendeel een reeks van practische aanwijzingen — is er geen aanleiding om alle elementen, welke de esthetiek van de woninginrichting in onzen tijd bepalen, vast te stellen. Wij kunnen ons hier bepalen tot die invloeden, welke zullen kunnen strekken tot motiveering van de inzichten welke hier gepropageerd en de aanwijzingen welke gegeven zullen worden. Overigens zal zich bij de behandeling van de stof wel eenige malen de gelegenheid voordoen terug te komen op verschillende secundaire hoe's en waarom's.

De beïnvloedende elementen waarmede wij dan, in ons verband, meest en in de eerste plaats van doen hebben, zijn die welke ontstonden uit de geweldige revolutioneering der technieken, welke wij hebben

beleefd en nòg beleven. Inderdaad kunnen wij alle diepere beschouwing omtrent het wezen der esthetiek wel achterwege laten en behoeven wij ons slechts te bepalen tot de ontwikkeling der techniek van ambacht tot industrie ten bewijs van de stelling, dat wat thans gemaakt wordt, van een gansch ander vormkarakter moet zijn dan alle vroeger gemaakte dingen, dat dus de elementen, welke ons schoonheidsinzicht bepalen, totaal afwijken van die welke eenige voorafgaande esthetiek hebben beheerscht. Immers, schoonheid is in de eerste plaats waarheid, en een voorwerp, een product van menschelijke vormgeving, kan dus niet schoon zijn, wanneer het in zijn vorm zijn afkomst verloochent, wanneer het daarin niet zijn karakter toont, d.w.z. wanneer het niet in zijn vorm doet kennen de karakteristiek van het materiaal waar u i t, maar ook van de wijze waar o p het werd vervaardigd. Wij weten dat intuïtief en door redeneering, maar wij weten het thans waarlijk ook wel uit de ervaring. Want wij hebben gezien hoe de machinale techniek zich in de beginperiode van haar ontwikkeling meester maakte van alle bestaande vormen, dus van vormen door het handwerk geschapen en in het handwerk ontwikkeld, en wij hebben moeten constateeren, dat de machine in die vormen alle karakteristiek, alle eigenheid, heeft gedood, dat zij het vaak zoo subtiele evenwichtige, — dat alweer de hand aan die bepaalde vormen wist te geven,—eraan heeft ontnomen, dat zij het fijne en kantige en innige, dat de direct door het gevoel geleide hand erin had gelegd, eraan heeft stomp gedraaid en bot geslepen en grof geschuurd. Zoo is het te verklaren, dat, erger dan ooit in eenige overgangsperiode tusschen twee kunsttijdperken, de bouw- en kleinkunsten in ònzen tijd, d.w.z. in de overgangsperiode van een zeer oude en nu wel gansch uitgeleefde naar een nieuwe, thans voorbereide kultuur, in verval zijn geraakt. Erger dan ooit, want nog nimmer in de

geschiedenis had zich een zóó diep ingrijpende revolutie voorgedaan in de techniek, als nu voortsproot uit de ontwikkeling van de machinale industrie; nog nimmer was er geweest, zooals nu, een totaal nieuwe techniek, een totaal nieuwe wijze van vormgeven, welke zich haar eigen vormentaal zou hebben te scheppen, maar in afwachting dat zij iets daarvan had gevonden, zich meester maakte van de oude, bestaande vormtypen, welke ten eenenmale niet met haar karakter strookten, en welker aard zij dan ook noodwendig moest verkrachten in zóó hevige mate, dat er van dien aard niets overbleef en de vormen totaal werden vermoord. Zeker, óók in vroegere tijden zien wij verslapping en verwarring in de overgangstijden tusschen twee stijlperioden, maar zóó verbijsterend totaal als in onzen tijd nemen wij die toch nergens waar.

In dat alles ligt waarschijnlijk ook de oorzaak van het uitzonderlijke verschijnsel, dat de overgang van een vorige periode naar een volgende, welke immers altijd geleidelijk, évolutionnair, verliep, thans blijkt beheerscht te worden door sterke *re*volutionnaire neigingen. Er is niet een geleidelijke ontwikkeling van een vorige naar een volgende stijl-periode, er is allerwege een zenuwachtig en ongeduldig zoeken naar iets totaal anders, totaal nieuws; men wil een nieuwen stijl *maken*, inplaats van dien langs den natuurlijken weg te laten groeien.

Het spreekt vanzelf, dat men in dit streven niet anders dan totaal mis kon tasten zoolang men nog geen inzicht had in de nieuwe wetten waarop een nieuwe stijl zich zou grondvesten, en van de invloeden welke mede zijn aard en karakter zouden bepalen, en dat men eerst langzamerhand, toen men zich van enkele dier wetten en invloeden ging bewust worden, erin kon slagen — nièt om een nieuwen stijl te maken, daar toch een stijl niet gemaakt wordt, maar groeit, maar: — bij benadering de richting te bepalen, welke

men zou moeten gaan om aan de waarschijnlijke ontwikkeling van een nieuwen stijl mede te werken.

Inderdaad hebben de pionieren van de moderne architectuur en nijverheidskunst, de Engelschen, die onder leiding van Ruskin en Morris even na het midden van de vorige eeuw een revolutionnaire beweging op touw zetten en onderhielden welke ten doel had de dan tot diepste verval geraakte gebruikskunst weer te verheffen en te vernieuwen, — misgetast, in hoofdzaak omdat zij de machine als de grootmoordenares der schoonheid aanzagen. De Engelschen, die maar weinig hebben gekend van de groote periode der Renaissance, die de eeuwen door meer of minder streng hebben vastgehouden aan de, uit een oogpunt van rationalisme, stijlkundig zuivere Gothiek, tot zelfs in de direct aan het moderne voorafgaande persoonlijke stijlen als Chippendale, Hepplewhite, Sheraton, enz., waardoor hun stijlkundig gevoel minder was verstompt en afgebot dan dat der andere volken, die alle excessen van de Renaissance met Lodewijkstijlen, Empire, Biedermaier enz. incluis, hadden meegemaakt, de Engelschen, in wier land bovendien de machinale productie het eerst tot krachtige ontwikkeling kwam, — zij moesten wel het eerst en het sterkst geprikkeld worden tot een heftig verzet tegen de machinale en onder invloed van het machinalisme ontstane wanproductie. Hun fout was evenwel, dat zij de schuld van die wanproductie gaven aan de machine zelve, en niet aan de wijze waarop de machine werd toegepast, zonder bovendien te bedenken, dat het esthetische bewustzijn niet sterk genoeg meer kon zijn om het wangebruik der machine te voorkomen, daar de bron waaruit het algemeen esthetisch bewustzijn zich voedt, de kultuur, was uitgeput en opgedroogd.

Zij evenwel, die weldra allerwege op het vasteland den pionierenarbeid der Engelschen gingen overnemen en voortzetten, zij zagen in, dat hoezeer

ook het machinalisme van invloed was, in zooverre dat het den dood van een oude kultuur verhaastte en afzichtelijker maakte, het evenwel niet de *oorzaak* van het verval der kunsten kon zijn, omdat die oorzaak veel dieper lag. En zij erkenden, dat zelfs indien het machinalisme de oorzaak ware geweest, dit tòch nog geen reden had mogen zijn om den strijd te richten tegen het machinalisme, omdat de ontwikkeling en toepassing van de machine een zóó onvermijdelijke economische noodzakelijkheid was, dat bestrijding daarvan ten volle — dan op de dichterlijke ridderlijkheid na — een donquichotterie zou zijn geweest. Zij kwamen tot de erkenning, dat men aan den anderen kant moest beginnen, dat men niet moest bestrijden wat gebiedend noodzakelijk was, maar dat men moest trachten vormen te vinden welke zoo zuiver mogelijk op de zich noodzakelijkerwijs ontwikkelende nieuwe gegevens en omstandigheden aansloten.

Het was vooral de Belg Henry van de Velde, die het eerst dit inzicht onder woorden bracht en tot de uitspraak kwam, dat waar de toepassing van de machine niet kan worden gemist, het de taak der kunstenaars moest zijn, die toepassing zuiver te doen zijn en te leiden in de richting der schoonheid. De beginselen van Van de Velde werden weldra overgenomen en uitgewerkt door de Duitschers, wier land juist aan het begin stond van een geweldigen economischen opbloei (en wier landgenoot, de groote neo-Renaissancist Gottfried Semper reeds eerder in het algemeen had gezegd wat Van de Velde in détails preciseerde). En ook in Holland vooral kwam men weldra tot de aanvaarding en, hier en daar zeer zuivere, verwerking en uitbreiding en toepassing van Van de Velde's leer.

Die leer, thans allerwege zoodanig uitgebreid en herzien en aangevuld, dat de naam van Van de Velde in 't geheel niet meer eraan is verbonden, (Van de Velde was overigens dan ook meer oudste dan wel

leermeester of leider), komt thans, zeer in het algemeen, hierop neer, dat de maker van gebruiksvoorwerpen — van paleizen af tot theekopjes toe — bij het ontwerpen van zijn vormen heeft rekening te houden niet slechts met de eischen van materiaal en bestemming, maar bovendien met de techniek, benevens met allerlei elementen die het moderne leven met zich heeft gebracht, en die zich uiten in voorschriften van hygiëne, gevaarvoorkoming, enz. Om dit met eenige voorbeelden duidelijk te maken, wijzen wij er op, dat dus een geforceerd (half machinaal bewerkt) of gestanzt (geheel machinaal bewerkt) koperen trekpot een gansch ander karakter niet alleen, maar ook zelfs een geheel anderen vorm behoort te hebben als een gedreven (geheel handwerk) trekpot; dat een gegoten metalen voorwerp er niet mag uitzien alsof het gesmeed is; dat een buffet en een boekenkast in den vorm de bestemming moeten doen zien, en dus niet op elkaar mogen gelijken; dat een gebouw in gewapend beton een gansch ander type behoort te dragen als een dat opgetrokken is in natuur- of baksteen of als een ijzerconstructie, en dat ten slotte een architect zich niet behoort te beklagen over voorschriften van bouwpolitie, brandweer, enz., maar moet zoeken naar een esthetische oplossing en uitwerking van die voorschriften.

Uit deze enkele oppervlakkige voorbeelden en uit de stelling welke zij pogen te verduidelijken, blijkt dus, dat het moderne leven noodwendig zal moeten leiden tot een geheel nieuwen stijl, welke — omdat hij gebonden is aan totaal nieuwe gegevens, — volkomen zal afwijken van alle stijlen die de historie nog ooit gekend heeft.

Die stijl is nog lang niet gevonden; hij zal groeien met de maatschappelijke evolutie, en eerst wanneer deze geleid heeft tot een zekere eenheid van beginsel, van inzicht, van gedachte, van idealen, zal de eenheid

van vormgeving die een stijl is, mogelijk zijn. Toch hebben ook de kunstenaars van thans reeds tot taak, aan het komen van dien nieuwen stijl mede te werken, en zij kunnen die taak vervullen door te streven naar absolute waarheid in hun werk, te zoeken naar de juiste, schoone oplossing van nieuwe opgaven, — dat wil dus zeggen door ten volle te erkennen en te verwerken de eischen van materiaal, bestemming, vormgevingswijze, en sociale en economische toestanden. Ieder ernstig kunstenaar zal zóó zijn taak opvatten en pogen haar zoo goed mogelijk uit te voeren. Maar ieder doet dat op zijne wijze, naar eigen aard en aanleg. Zooals wij zeiden, de eenheid is er nog niet, — dán toch ware er reeds een stijl — en ieder gaat dus nog uit van eigen inzicht, eigen begrip en eigen opvatting, — zonder dat er een algemeen inzicht, begrip en opvatting zijn, die de persoonlijke uiting des kunstenaars beïnvloeden en tot een bepaalden stijl doen behooren. Ieder is dus nog aan 't zoeken, vindt dikwijls bruikbare en, voor zoover thans reeds is na te gaan, zuivere vormelementen en gaat die elementen weer ontwikkelen, tegelijk weer zoekend naar nieuwe. Zoo zoekend is men langzamerhand gekomen tot wat gemakshalve thans reeds den „nieuwen stijl" genoemd wordt, zonder dat het evenwel —gelijk wij zagen — reeds een stijl is.

Is er dus nog geen volledig, op hechte gronden steunend stel wetten die de vormgeving beheerschen, tóch beantwoordt veel van wat thans gemaakt wordt, reeds aan algemeene opvattingen en inzichten, die wij als zuiver en juist kunnen erkennen. En dáárdoor reeds zijn wij dan ook in staat tot het samenstellen van een boekje als dit, dat niet wil zijn een voorschrift, een bundel recepten bij de inrichting en meubileering der woning, maar dat niet anders kàn zijn dan een aanwijzing van algemeene inzichten, waarvan uitgaand, ieder naar eigen smaak zijn woning kan inrichten of doen inrichten.

Want al is het aan te raden, dat iemand die een woning of vertrek heeft in te richten, zich wende tot een ernstig, naar schoonheid strevend deskundige op dit terrein, — helaas is het niet voor ieder mogelijk dit te doen, daar de omstandigheden — wanbegrip, totaal ongegrond en valsch schwärmen met antiek, enz., enz. — den meesten nijverheidskunstenaars dwingen hun productie zoodanig te beperken, dat zij wel hooge prijzen moeten berekenen. Zoo is 't dus nuttig, dat de bezitters van minder sterke beurzen eenig algemeen inzicht hebben, opdat zij met eenigen grond eischen stellen en aanwijzingen geven kunnen aan de fabrikanten en winkeliers van goedkoop meubilair, die uit den aard der zaak — zaken zijn toch immers zaken! — weinig scrupuleus zijn bij het verkoopen, althans ten aanzien van de *esthetische* kwaliteit van het verkochte (waarvan zij overigens meestal geen begrip hebben) en die zooveel mogelijk 't eerst trachten te verkoopen wat zij 't liefst kwijt zijn.

Nu valt het evenwel moeilijk aanwijzingen te geven ten aanzien van de inrichting der woning zonder het abstract gezegde telkens met overvloed van concrete voorbeelden aan te vullen. En zoo zal dus dit boekje zijn een schema van woning-inrichting — maar ook niet meer — waarop ieder naar eigen smaak en inzicht kan dóorwerken. Uit den aard van zijn bestemming zal het zich in hoofdzaak bezig houden met de gemiddelde huurwoning, zonder dat het daarom — naar wij bescheidenlijk hopen — nog geheel waardeloos zal behoeven te zijn bij de inrichting van een grootere woning, omdat het toch geven zal algemeene inzichten, die óók voor grootere woningen gelden.

II DE INDEELING DER WONING EN BESTEMMING DER VERTREKKEN

DE eerste vraag welke bij het betrekken van een woning beantwoord dient te worden, is, welke bestemming men aan de verschillende vertrekken zal geven. Voor één vertrek, de keuken, is de bestemming in den regel door zijn inrichting aangewezen, maar ten aanzien der overige vertrekken is men in het algemeen vrij. En.... men maakt van die vrijheid vaak gebruik door de kamers onjuist te bestemmen. Te veel toch bestaat immers nog het gebruik om van een der vertrekken een „mooie kamer," een „salon" te maken. Hierdoor bereikt men niet slechts, dat men een der kamers van het dagelijksch gebruik uitsluit, — de „mooie kamer" toch wordt alleen bij extra-gelegenheden, hoogstens des Zondags, en dan nog heel voorzichtigjes, dus heel onhuiselijk, in gebruik genomen — maar dit „salon"-systeem leidt er dikwijls, en vooral in kleine woningen, toe, dat een andere kamer, de slaapkamer, wordt ondergebracht in een vertrek, dat er in geen enkel opzicht geschikt voor is. Het algemeen gangbare type van de een-verdiepingwoning bestaat uit inéénloopende voor- en achterkamer, klein zij-kamertje en keuken. En niet zelden ziet men dergelijke woningen zoodanig ingericht, dat een der groote vertrekken dient als woonkamer, het andere als „salon," terwijl dan het kleine zij-kamertje voldoende wordt geacht om als slaapkamer te dienen, —

niet zelden zelfs — wanneer de heer des huizes een afzonderlijk vertrek voor zijn dagelijksch werk of zijn studie behoeft, — moet een afgeschoten hoekje van den zolder als slaapkamer dienst doen.

Maar dit is toch immers een totaal onpractische en onjuiste indeeling! En zij wordt noodzakelijk gemaakt door de dwaze en noodlottige zucht naar een „salon," en in de hand gewerkt door het zeer verkeerde inzicht, dat de slaapkamer „er niet zoo erg op aan komt."

De slaapkamer komt er integendeel juist héél erg op aan! Het is het vertrek waarin wij op middelbaren leeftijd een derde gedeelte van den dag, in onze jeugd en in onzen ouderdom veel langer, dus in het geheel wel bijna de helft van ons leven doorbrengen. En de tijd die wij in de slaapkamer vertoeven, is toch juist bestemd om aan ons lichaam volkomen rust te geven, om ons geheel te herstellen van de vermoeidheid die ons onze arbeid gaf. En 't lijkt toch wel goed en juist en nuttig om 't mogelijk te maken dat die rust wordt een volkomen herstel van kracht, door volle inademing van reine, frissche lucht. Dit is onmogelijk in een klein bedompt kamertje, in een alcoof of afgesloten zoldervertrekje. De meest elementaire begrippen van hygiëne schrijven voor een ruime, frissche slaapkamer met groot lichtvolume en overvloedige gelegenheid tot luchtverversching.

— Ja maar, zoo zeggen de niet bemiddelde jonggehuwden, die 't, „zuinigjes aan, er maar op gewaagd hebben" — wij moeten ons voorloopig nog maar wat behelpen, en wij willen toch wel graag een stemming van feestelijke vreugde aan ons huis geven door een „mooie kamer" te hebben, waarin wij onze vrienden te gast vragen; daarom hebben wij van 't kleine zijkamertje of van 't donkere zolderhokje maar slaapvertrek gemaakt. Later, als 't eens wat beter gaat....

Maar o! hoe onjuist is dit alles, hoe nuchter, hoe

gespeend van alle levensblijheid! Zij willen feestelijke vreugde aan hun huis geven, en zoeken die in het hebben van een „mooie kamer.” Maar zij vergeten dat er veel grooter en veel feestelijker vreugde is, de vreugde waaraan de dichter van de Nuit de Mai dacht, toen hij de Muze, de komst van de lente voorspellend, liet zeggen:

> ....l'immortelle nature
> Se remplit de parfums, d'amour et de murmure,
> Comme le lit joyeux de deux jeunes époux.

En hoe wil „de blijde sponde van een jong gehuwd paar” zijn „vol zoetrokigheid en liefdes woordenval” — zooals Van Looy vertaalde — wanneer die staat op een benauwd hokje met één raam, te klein dan dat de zon haar weg erdoor zou vinden, of op een donker zolderkamertje, waar in 't gehéél geen licht doordringt?

Laten wij toch bedenken, dat wij ons een huis inrichten in de eerste plaats voor ons zelven! O, zeker, wanneer wij een groot huis kunnen bewonen, wanneer wij een positie bekleeden die 't noodzakelijk maakt, of gewenscht, dat wij nu en dan ons huis maken tot de pompeuse representatie van onze gewichtige persoonlijkheid, dàn kunnen wij in onze woning een of meer vertrekken bestemmen uitsluitend tot ontvangst van onze gasten, dan kunnen wij daarin desnoods een weelde ten toon spreiden, die wij in onze huiselijke vertrekken maar liefst weren — want weelde kan ook vreugde geven, wanneer wij haar maar niet dagelijks behoeven te genieten; maar indien wij maar gewone lieden zijn, met vrienden die inderdaad onze vrienden zijn en die niet maar zoo hééten om der wille van hunne of onze positie, — laten wij dàn toch onze woning inrichten zóó, dat zij ons inderdaad een in alle opzichten prettig en vredig tehuis is, waar wij geheel onszelven kunnen zijn, en dat wij de enkele vrienden die wij er ontvangen, er kunnen doen genieten het weldadige

van de intieme huiselijkheid, die verloren gaat in de geforceerde — en meest totaal valsche — weelde van een maar zelden gebruikte „salon.''

Dit alles strookt toch ook alweer met geest en gebruiken van onzen tijd. Het sociale leven, en daarmee ook het huiselijke leven, zijn zoo zeer van karakter veranderd. Het maatschappelijk leven heeft zich krachtig ontwikkeld, wij zijn lid geworden van bonden en vereenigingen op allerlei terrein, daardoor heeft zich onze belangstelling voor een groot deel verplaatst, ván den huiselijken haard, náár buiten; wij besteden het grootste deel van onzen „vrijen tijd'' niet meer tehuis, maar in vereenigings- of vergaderzaal, in studie- of ontwikkelingsclub, enz. Daarmede heeft ons „tehuis'' niet aan waarde en beteekenis verlóren, integendeel gewónnen. Ons tehuis is intiemer geworden, huiselijker. Het groote, geweldige leven is in heftige beroering gekomen, wij worden meêgesleurd en meêgeslingerd. Maar te rustiger, te intiemer, te waardevoller is ons geworden het eenige hoekje op de groote wereld waar wij waarlijk rusten, waar wij bekomen kunnen. En te kleiner wordt tegelijk, in den groeienden kring van overigens wel gewaardeerde en prettige „kennissen'' en „bekenden,'' het aantal van hen die wij waard achten die rust, die intimiteit mede te genieten, het aantal van onze „vrienden.''

Maar die weinigen willen wij dan ook waarlijk introduceeren in onzen huiselijken kring, en wij willen hen niet, zooals onze „deftige'' en vormelijke grootouders deden, brengen juist in het eenige vertrek van ons huis, dat *niet* intiem, *niet* huiselijk, *niet* met ons zelven strookend is. Maar dan hebben wij toch immers dat „pronkvertrek'' niet meer noodig, want wij zullen er toch zeker niet voor ons eigen pleizier zoo af en toe zelven eens een uurtje gaan zitten!

Zoo is dus van alle kanten het opofferen van een ruim en frisch slaapvertrek aan de dwaze zucht tot

het hebben van een nuttelooze en ongebruikte „mooie kamer" veroordeeld.

Natuurlijk wordt het geval anders, wanneer men over voldoende ruimte beschikt om behalve ruime en frissche slaapvertrekken ook nog een kamer te kunnen hebben, die een iets weelderiger karakter draagt dan de gewone woonkamer. Maar dan moet het meer aan weelde allereerst verkregen worden door meer aan warmte, en dat is nooit te bereiken in een kamer die altijd afgesloten en maar zelden gebruikt wordt. De tweede kamer moet dan zijn een voortzetting, een afdeeling, van de woonkamer.

Ook is het mogelijk, dat men zóó veel vertrekken heeft, dat men voor allerlei doeleinden verschillende kamers kan inrichten, en dán zal er allicht ook geen gebrek zijn aan doelmatige slaapkamers; — in dat geval komt het er maar op aan de kamers zoodanig te bestemmen en in te richten, dat elk het meest en het best geschikt is voor haar doel. Maar bij beperkte ruimte moet de eerste keus zijn voor de slaapkamer. Want ook voor de woonkamer — als voor álle kamers — is het van belang dat zij frisch en licht en luchtig zij, maar in de woonkamer kan men althans nog de toevoer van licht en lucht, voor zoover de middelen dat toelaten, regelen naar de behoefte van het oogenblik, en men kan er vrij in- en uitgaan. In de slaapkamer daarentegen verkeert men 6 à 10 uur in zoo goed als bewusteloozen toestand, zonder beweging, zonder wil.

Zooals wij zeiden wordt de bestemming van de keuken meestal bepaald door de inrichting van het daartoe aangewezen vertrek, en is dus ten aanzien van de keuken keuze uitgesloten. Toch is over de keuken nog wel een enkele opmerking te maken, die evenwel meer geldt voor huizen-bouwers dan voor bewoners en inrichters. De keuken moet zoodanig zijn gelegen, dat zij geheel kan worden afgesloten van gangen en andere vertrekken, opdat daar niet de onaangename kooklucht

doordringe, welke aan de huisgenooten reeds bij voorbaat den eetlust ontneemt, welke overigens de lucht in hooge mate onzuiver en bedompt maakt. Het zal zeker aan den goeden bouwmeester overgelaten kunnen worden hierop te letten, maar het zelf-laten-bouwen is nog maar uitzondering. Wij zijn meest aangewezen op het gewone, wat-veranderd-ouderwetsche en irrationeele type huurhuis, gebouwd door ondernemers die moeten zorgen dat elke kubieke centimeter zijn huur opbrengt. Ware dit niet het geval, en konden wij spreken over het huis zooals men zich dat moet laten bouwen dan zou er nog heel wat meer te vertellen zijn, over afmetingen, over ramen en deuren, over gangen en trappen, over keukens en badkamers, enz. enz., dàn zouden deze wenken ten aanzien van indeeling en bestemming heel wat uitvoeriger moeten zijn, òf ongeschreven kunnen blijven, daar men dan allicht meer met ernstige architecten dan met veelal onkundige en onverschillige bouwondernemers te doen zou hebben.

Nu dit niet zoo is moeten wij trachten ervan te maken wat er nog van te maken valt door de „aankleeding" van het huis, door schilderwerk, behang, gordijnen, vloerbekleeding, enz. En 't eenige wat wij nog doen kunnen bij het zoeken naar een huis, is, erop te letten, dat zooveel mogelijk aan meer of minder erkende behoeften worde voldaan, dat keukens en privaten aan redelijk te stellen eischen voldoen, althans direct met de buitenlucht in verbinding staan, dat de gangen naar buiten uitkomende ramen hebben, dat er geen alcoven zijn, dat er zoo mogelijk een vertrek geschikt zij om als badkamer te worden ingericht (meer en meer, en in sommige steden — Den Haag — óok in de goedkoopere woningen, wordt hierop reeds bij het bouwen gerekend), enz. enz. Overigens zijn dit meest eischen die de plaatselijke woningverordening onder de huidige Woningwet ook stellen, zoodat nieuwere huizen in den regel eraan zullen voldoen.

Ten aanzien vooral van slaapvertrekken, keuken en eventueele badkamer verdient het aanbeveling den huiseigenaar te bewegen, de bovenramen zóó te maken dat zij geopend kunnen worden, opdat daardoor een behoorlijke luchtverversching zonder tocht in de hand gewerkt wordt.

III DE EERSTE „AANKLEEDING" VAN DE WONING

IN een vorig hoofdstuk zagen wij, dat het gewone huurhuis, gebouwd door, zeker *esthetisch*, niet zeer ontwikkelde bouwondernemers, allerlei fouten aankleven, die de bewoner door de eerste „aankleeding" van zijn woning zooveel mogelijk moet trachten te verhelpen. Ten aanzien van sommige dier fouten zullen de bouwondernemers zeggen, dat zij — althans in de groote steden — door de bouwverordeningen tot het begaan daarvan worden gedwongen. En dit is niet geheel onjuist. Het woningbouwbedrijf was tot een zoodanigen staat van knoeierij vervallen, dat de overheid wel tusschenbeide moest komen om algemeene reglementen en bepalingen voor te schrijven, die althans eenigen waarborg zouden kunnen geven, dat niet gezondigd werd tegen allereerste eischen van hygiëne. En wij zullen ons dan ook wel wachten al te veel kwaad te zeggen van de tegenwoordige woningwet en de daaruit gegroeide gemeentelijke verordeningen, welke ons verlost hebben van alcoven, sous-terrains, afgesloten privaten en meer dergelijke euvels. Maar toch moeten wij erkennen dat de gemeentelijke verordeningen wel eens voorschriften geven, welke tot esthetische conflicten leiden. Zoo vergen, vooral in de groote steden, de bouwverordeningen een verdiepinghoogte, die naar onze

meening in vele gevallen te groot is en daardoor schade doet aan de juiste proportie der vertrekken. Het is natuurlijk goed, dat voor een bepaald vertrek een bepaalde kubieke inhoud geëischt wordt, maar 't lijkt ons jammer, dat daarbij altijd een standaard-hoogte wordt aangehouden. Het lijkt oppervlakkig zoo mooi, zoo „deftig" vooral, een hoog vertrek, maar er is niets, dat zoozeer schade kan doen aan de huiselijkheid en de intimiteit van een interieur als een te groote kamerhoogte. Te meer wordt die schade gevoeld, daar de meeste bouwverordeningen (in de steden) een balkenplafond verbieden en een onder de balklaag liggend gesloten plafond voorschrijven, waarvoor de gewone huurhuizenbouwers nog geen andere oplossing vonden dan het koude, doodsch witte, en meest foei-leelijk versierde, stuc-plafond, dat de kamer nog hooger doet lijken dan zij is. Bovendien zijn, in verband met de verdieping-hoogte de ramen — ook al volgens voorschrift — in den regel te hoog. Dat brengt ons in een verlegenheid waaruit wij ons maar met moeite weten te redden. In het algemeen toch geldt het voorschrift, dat men zooveel mogelijk de zon en het licht in zijn kamers moet toelaten, en het licht komt toch juist van boven. Maar wanneer nu de ramen tè hoog zijn en het invallende licht wordt dan nog weerkaatst door helle witte plafonds, dan krijgen wij een hel, scherp licht, dat alle intimiteit en gezelligheid verjaagt. Wij zullen dus hier al ons goed begrip en al ons vernuft moeten gebruiken om de juiste oplossing te vinden. In sommige gevallen zal het zelfs gewenscht kunnen zijn, het bovenraam af te dekken met een doorzichtige gordijnstof of met glas-in-lood, waardoor het bovenlicht, niet totaal afgesloten, maar gedempt wordt. Het spreekt vanzelf, dat in dit geval — méér nog dan in elk ander geval — de onderramen van zóódanige gordijnen moeten worden voorzien, dat zij zooveel mogelijk licht in de kamer toelaten. En

het behoeft natuurlijk niet gezegd, dat voor afdekking van de bovenramen in geen geval het tegenwoordig helaas veel gebezigde glaspapier of vitrophanie mag worden gebruikt Het is een grove namaak, ons huis, dat wij ons immers voorstellen prettig en gezellig en mooi — dat is wáár — te maken, onwaardig, en het is bovendien buitengewoon leelijk.

Wàt wij ook doen met de ramen, — wij kunnen in elk geval een middel zoeken om de meestal te groote hoogte der kamers te neutraliseeren, en wij vinden dat middel door een horizontale verdeeling der wanden. Kunnen wij dat doen door het aanbrengen van een lambriseering, des te beter! Maar in den regel zullen hiertoe de middelen ontbreken, en dan kan het gedaan worden door gebruik van twee verschillende behangsels, zóó, dat het bovenbehang lichter zij dan het beneden-gebruikte, opdat er een geleidelijke overgang ontsta van het donker der vloeren (vloeren maken wij graag donker, omdat een donkere tint beter past bij het karakter van sterkte en kracht en stevigheid (dragen), dat de vloeren eigen is) naar het lichte van het plafond. Voorts letten wij erop, dat wij als scheidingslijn van onder- en bovengedeelte een der horizontale hoofdlijnen van het vertrek aanhouden, bijv. den bovenkant der deurkozijnen of der groote meubels. Als afwerking kan een meer of minder breed fries boven de scheidingslijn worden aangebracht; zelfs door 't opplakken van twee of drie smalle banden van het onderbehang zal reeds een goed effect bereikt worden.

Een tweede bezwaar in onze tegenwoordige huurhuizen, — dat voor een deel ook samenhangt met het voorgaande der te groote hoogte, — vinden wij in de wijze waarop de verbinding is betimmerd tusschen twee ineenloopende kamers, — zoogenaamde kamers en suite. Die groote schuifdeuren — portes brisées — met hun geweldige omramingen vol paneelen en profielen, passen in onze eenvoudige kamers evenmin

als de dwaze „salons'' in onze eenvoudige huizen. Zij brengen, ten eerste door de te groote afmetingen, en bovendien door hun „versieringen,'' in onze kamers een schreeuwerige pompeusheid, die in 't minst niet past bij de eenvoudige inrichting van ons huis en bij den eenvoud van onze levenswijze. Maar 't is ermêe gegaan als met de „salon,'' onze grootouders vonden 't „deftig'' om enkele dingen die in kasteelen en paleizen thuis hooren, over te brengen in hun burgerwoonhuizen, en wij zitten er nu meê opgescheept, en onze huizenbouwers willen er ons maar niet van verlossen. Toch is waarlijk de „grootschheid'' van die schuifdeuren geheel valsch in onze woonkamers, en wij kunnen dus alweer niet anders doen dan haar zooveel mogelijk te maskeeren. Gemakkelijk is dat niet, omdat wij toch altijd zullen behouden het in totaal ongemotiveerde proportie verbroken wandvlak. Iets is te bereiken door al het hout van de deuren te doen schilderen in denzelfden toon als die van de wandbekleeding en door gebruik van een gordijn, eveneens in den toon van de wandbekleeding en niet of matig gedecoreerd. Het spreekt vanzelf dat bij dit gordijn pompeusheden als draperieën, „rabatten'' en dergelijke, moeten vermeden worden, daar hiermede toch weer hetzelfde effect bereikt wordt, dat juist door gebruik van een gordijn gemaskeerd moet worden.

Wij zagen eens een porte-brisée — ligt in den naam al niet de valsche pompeusheid van het ding? — verdienstelijk gemaskeerd door inbouw van een boekenkast. Dit of iets dergelijks zal evenwel niet in alle gevallen mogelijk zijn.

Ook een zeer leelijk en uitermate hinderlijk ding in onze kamers is de in zijn huidigen vorm ten eenenmale ongemotiveerde schoorsteenmantel. Zeker, het is verklaarbaar, dat men dien schoorsteenmantel niet graag opgeeft, die een — zij 't ook poover — over-

blijfsel is van het symbool der oude huiselijkheid en daardoor een laatste houvast aan een voorbijgegaan leven; maar wij hebben 't, treurend of niet, nu eenmaal te nemen zooals het is, en de haard is niet meer de kern van het gezin, het middelpunt waar omheen het gezin zich vereenigt. Het is heel anders geworden als vroeger, toen in de open schouw nog het knappend vuur lokte, — dat voor een deel ook lichtbron was tevens, — toen men nog niet zoo veelvuldig deelnam aan het openbare leven, en zijn vrijen tijd doorbracht in het gezin. Maar dat is immers allemaal anders geworden. Met de verdwijning van den toestand is ook het symbool van den toestand verloren gegaan. Het open haardvuur werd vervangen, eerst door een vuur, opgesloten in een ijzeren haard, nog maar aan één zijde open, daarna door den geheel gesloten kachel, die nog slechts warmte gaf, geen licht meer, ten slotte door den modernen vulkachel, die, door een vernuftig systeem van dubbele wanden en circulatie, niet eens meer direct hitte uitstraalt.

Reeds toen de ijzeren haard — met afvoerpijp — kwam, werd de groote schouw overbodig, en met de kachel werd elk overblijfsel ervan onnoodig, dus óók onze schoorsteenmantel, die immers niet anders is dan een overblijfsel van de schouw.

Was met het verdwijnen van het open vuur de groote aantrekkingskracht van de warmtebron te loor gegaan, daartegenover wijzigde zich in het algemeen het gezinsleven zoodanig, dat het gezin niet meer zoo zeer was de spil waarom het gansche leven draaide, zoodat ook de kern van het gezinsverkeer, „het hoekje van den haard," zijn waarde en kracht verloor. Bovendien liet zich de meerdere belangstelling in sociale en wetenschappelijke vraagstukken ook blijken in het gezin zelf: er werd meer gelezen en gestudeerd. Voegen wij daarbij de omstandigheid, dat de kunstverlichting geleidelijk werd verbeterd,

zoodat eindelijk voor een normaal vertrek één, in het midden geplaatste, lichtbron voldoende was, dan hebben wij de voornaamste factoren bij elkaar, die bewerkten, dat het middelpunt van het gezin —

Afb. 1. Voorbeeld van eenvoudige lambriseering en van schoorsteenmantel die geen navolging is van den ouden schouwvorm. (Interieur uit het „gegoten huis" te Santpoort.) Ontwerp van H. P. Berlage en Jac. van den Bosch. Uitgevoerd door 't Binnenhuis.

of wat er dan van overbleef — zich verplaatste van den haard naar de huiskamertafel.

Met dit alles is dus onze tegenwoordige schoorsteen-

mantel als onjuist en overbodig en nutteloos veroordeeld. En niet alleen in principe, ook in uitvoering is hij meestal onwaar en onecht. Wat wij voor zwart marmer houden, is vaak niet anders dan gepolijst leisteen. En eindelijk zijn de vormen bijna altijd onecht en zonder beteekenis. Zoodat de schoorsteenmantel wel in alle opzichten leelijk is en waard om zoo spoedig mogelijk te verdwijnen. (Nu hebben wij de, in gewone huurhuizen bijna nooit voorkomende centrale verwarming nog buiten bespreking gelaten. Bij centrale verwarming kan natuurlijk elke vorm van schoorsteen, met of zonder mantel, vervallen. Het aanbrengen van een schoorsteenmantel om den verwarmingsradiator is natuurlijk een smakelooze, stijlkundig absoluut foutieve dwaasheid).

De vraag is nu maar wat wij kunnen doen om de valsche pompeusheid van den schoorsteenmantel eenigszins te maskeeren. Men tracht dit wel te doen door dam en mantel van den schoorsteen min of meer draperiegewijs te behangen met gekleurde lappen. Zonder ons nu op het — vroeger veelal ingenomen — standpunt te plaatsen, van waaruit al dergelijke drapeering met — meest voor andere doeleinden bestemde — doeken onvoorwaardelijk verboden werd, moeten wij toch raden er spaarzaam en voorzichtig mede te zijn. Jaren geleden reeds heeft Jan Veth in een zijner opstellen gewaarschuwd tegen het „in de achterbuurten onzer taal omzwervende, woord „artistiek," niet zoo zeer nog om dat woord zelf als wel om het verfomfaaide begrip — of wanbegrip — ter aanduiding waarvan het wordt misbruikt. En juist met al die lappen en draperieën halen wij zoo licht dat „artistieke" in ons huis, dat niet anders is dan een schijn van „mooi-van-kleur" voor wezen van vodderij, dan een bonte vlag op de modderschuit van ons wanbegrip, dan een kwik en een strik buitenòp om de leegheid-van-binnen te maskeeren. Een schilder kan in zijn

Afb. 2. Juiste moderne vorm van schoorsteen voor „open vuur.” Deze afbeelding laat tevens zien hoe de gordijnen behooren te worden aangebracht. (Interieur uit het oude magazijn van 't Binnenhuis, Rokin. Ontw. H. P. Berlage en Jac. van den Bosch.)

atelier al lappen tegen de wanden hangen, omdat zij een deel zijn van zijn gereedschap, — hij heeft ze noodig vaak als fonds om zijn modellen tegen te zetten, — maar daarom behoeven wij in onze kamers —

Afb. 3. Eenvoudig vulkacheltje naar bestaand systeem, waarbij evenwel de bestaande leelijke gegoten mantel vervangen is door een beteren gesmeden. Ontwerp Jac. van den Bosch.

waar overal gelijkheid van toon gewenscht is, en dus niets juist de eenheid, de harmonie mag verstoren, — dien schilder nog niet — onbegrepen en onjuist — na te doen.

Wij hebben dus te zoeken naar een degelijker en oprechter middel om den schoorsteen tot iets dragelijks te maken. De meest rationeele weg is natuurlijk om aan een goed nijverheidskunstenaar het maken van een schoorsteenbetimmering op te dragen, waarbij de schoorsteenmantel zooveel mogelijk in de aansluitende betimmering van wanden en kasten is opgenomen. Kan dit niet, dan is reeds iets te bereiken door het aanbrengen van een omtimmering, welke door eenvoud de hinderlijke pompeusheid van het heele geval neutraliseert. Kan ook dàt niet — 't kost wel niet veel maar toch iets — dàn moeten wij trachten zooveel mogelijk aan het bezwaar tegemoet te komen door een juiste keuze van de kachel die vóór den schoorsteen en van de vaasjes, pendule, enz. die eròp zullen staan, en die dan dienen, behalve voor het doel waarvoor zij bestemd zijn, tevens om de leelijke opdringerigheid van den schoorsteenmantel te neutraliseeren.

Nu wij toch met schoorsteen en kachels bezig zijn, is er aanleiding om tegelijk de kwestie: kachel of haard? te bespreken. Naar reeds bleek uit de beschouwing die wij aan dit schoorsteenpraatje deden vooraf gaan, is een haard *principieel* onjuist. Maar wij mogen bij de aankleeding en inrichting van ons huis, waarin wij toch zooveel mogelijk huiselijkheid en gezelligheid willen brengen, wel eens een enkele maal afwijken van het al te strenge principe, omdat een tè strak doorvoeren daarvan in alle onderdeelen wellicht tot een zekere koudheid en nuchterheid zou kunnen leiden. Te meer is er hier eenige aanleiding om in sommige gevallen af te wijken van het principe — dat immers voorschrijft al wat praktisch en oprecht en „zeitgemäsz" is, — omdat wij het „verwarmingsmeubel" zooveel mogelijk moeten laten aansluiten bij de bestaande schoorsteenmantels, die toch eigenlijk zijn ingericht op haarden. En zeker is een haard te verdedigen,

Afb. 4. Vulkachel van goeden vorm. Ontwerp H. P. Berlage.

wanneer men zich de weelde kan veroorloven van een „cosy-corner" of van een afzonderlijk, voor het gezellig samenzijn bestemd vertrek, daar men toch, door de inrichting daarvan tracht de oude traditie van het „hoekje van den haard" nog eenigszins in

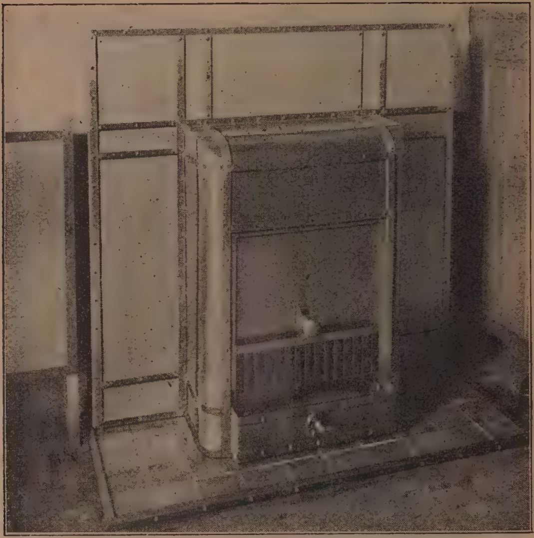

Afb. 5. Voorbeeld van goed modernen open haard. De versiering is hier niet beteekenisloos opgeplakt, maar wordt verkregen door de constructie (banden en nagels). Ontwerp H. P. Berlage.

eere te houden. Men koope evenwel geen Lodewijk zooveel of Empire-haard, in 't algemeen omdat, — zooals wij zeiden — die en andere historische stijlen dood zijn en dus ongeschikt om nog onze kamers te

versieren, maar bovendien, omdat de verwarmingstechniek totaal is gewijzigd en een zoodanigen anderen vorm, óók van haarden, voorschrijft, dat een op dien

Afb. 6. Ander voorbeeld van goed modernen open haard. Ontwerp Jac. van den Bosch.

veranderden vorm toegepaste oude stijl noodzakelijk moet worden geforceerd, verhanseld.

Voor de gewone, algemeene woonkamer lijkt ons een goede vulkachel in alle opzichten 't meest ge-

wenscht. Verschillende fabrikanten maken vulkachels die al de goede eigenschappen bezitten van de bekende, uitermate leelijke, met allerlei zotte nikkelen frunnekers versierde kachels, óók in betere — sommige zelfs in zeer goede — vormen.

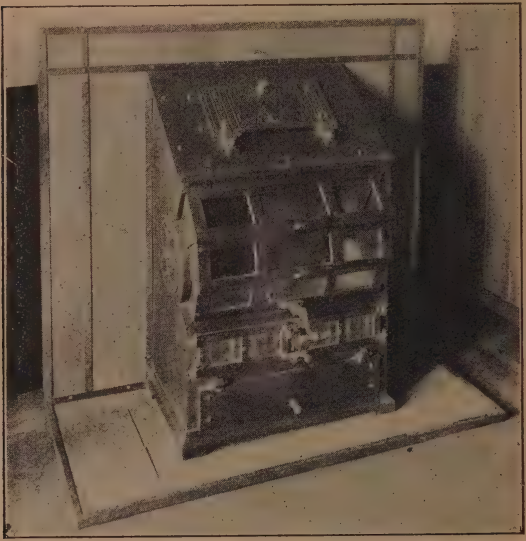

Afb. 7. Vizierhaard. Ook hier wordt alles bereikt door de *vormen* van geheel en détails. Ontwerp H. P. Berlage.

Vuur en licht zijn zusje en broertje. En zoo mag dan nà dit kachelpraatje nog een kort lampen-praatje volgen. Zelfs menschen die hun best doen een meubilair bij elkaar te krijgen, dat zooveel mogelijk voldoet aan eischen van goeden smaak, ziet men vaak alle

oordeel verliezen bij de keuze van lampen. En toch mogen, mòeten, wij aan een lamp dezelfde eischen van esthetiek stellen als aan alle andere dingen die wij in ons huis brengen. Zelfs zou het voor de hand moeten liggen, dat wij de lamp vooràl en in de eerste plaats een ding van schoonheid, althans van goeden smaak, verlangen, omdat toch de lamp gedurende een groot deel van den dag het middelpunt is van het vertrek, en uiteraard de aandacht tot zich trekt. Maar de lampenfabrikanten hebben over het algemeen hun producten zóó verknoeid, dat het publiek ongeveer alle onderscheiding ten aanzien van lampen verloren heeft. Men aanvaardt met de grootste gemoedsrust zaken van een felle leelijkheid, met „versieringen," die naar niets, maar zeker niet naar versiering lijken, en hangt die op. De fabrikanten vinden daarbij grooten steun in de kopermode, die alles wat maar van koper is voor mooi doet houden. Dat is natuurlijk een hevige vergissing. Schoonheid, althans architectonische schoonheid, zit niet in het materiaal, maar in de wijze waarop het materiaal is toegepast. Alle koperen lampen *zijn* niet mooi. En het is heusch geen verdienste voor maar heel weinig geld een „koperen" lamp te koopen. Voor datzelfde geld ware misschien een goede lamp te maken geweest van gewone ijzeren gaspijpen! Inderdaad kan van enkele gaspijpen met verbindingsstukken, in goede kleuren gelakt, een geestige lamp gemaakt worden. Maar men wil koper! en de fabrikant máákt koper, hoe dan ook. Er is waarlijk geen bezwaar tegen koper, maar wat duur is, kan niet weinig kosten, en wie tòch maar weinig wil of kan betalen, krijgt, wanneer hij toch 't duurdere verlangt, schijn voor wezen, knoeiwerk, opgesierd met wezenlooze aanhangsels en „verrijkt" met hel-kleurige kralenfranjes, enz.

Het spreekt vanzelf, dat de lamp in de allereerste plaats zoo goed mogelijk moet beantwoorden aan

het doel, en dat dit bereikt is in een goeden, schoonen vorm. Bijna altijd is opzettelijke versiering overbodig, omdat de lamp uit tal van onderdeelen bestaat die als versieringselement kunnen dienen. De „harp,” waarin bij een petroleumlamp de peer, bij een gaslamp de brander, staat, kan een op zichzelf sierlijk figuur zijn. De kettingen, de gewichten, het walmklokje, de kap, — al deze dingen kunnen, behalve dat zij nut en dienst doen, kostelijke versieringen voor de lamp zijn. Men lette, bij het koopen van een lamp, dan ook méér op goeden vorm der onderdeelen dan op de aanwezigheid van extra versieringen, die, althans bij goedkoope lampen, meestal maar middeltjes zijn om de armzaligheid van het geheel te maskeeren. Ook lette men erop, dat de vorm niet aan de lamp een ander karakter geeft dan het gebruik haar doet hebben. Een gaslamp màg niet zijn een wat gewijzigde petroleumlamp, een lamp voor electrisch licht màg niet zijn een gaslamp waarop de brander vervangen is door een fitting met gloeilamp. De hevigste — èn zotste — zonde wordt in dit opzicht wel bedreven door het gebruik van electrische zoogenaamde bougie-fittings, porceleinen kaarsen waarop een klein gloeilampje als vlam fungeert. Men ziet deze dingen graag toegepast op „Oud-Hollandsche” kaarsen-kroontjes. ’t Is toch immers een tot misdaad gedreven onzinnigheid! Die kaarsenkroontjes zijn zoo prachtig karakteristiek geconstrueerd op kaarslicht, dat ’t een verkrachting is om ze bruikbaar te maken voor electrisch licht. Afgescheiden nog van de dwaasheid om een vorm van twee-drie-honderd jaar oud pasklaar te maken voor een verlichtingstechniek van nu! Jawel, zeggen de „liefhebbers,” maar zoo’n kaarsen-kroontje is zoo mooi! Wel, zij zeggen een leugen hiermeê. Omdat zij blijk geven geen flauw begrip te hebben van „mooi” en met kalmte te kunnen ver-knoeien wat mooi is. Een sterk element van mooiheid

in die oude kaarsenkroontjes is toch juist de krans van warm gelig-witte, smeuiig bedropen kaarsen, waarboven òp tintelende gele vlammetjes, even oplaaiend nu en dan tot een rossig toortswalmpje, hun warme licht uitschijnen. En wat blijft daarvan over bij de koude blauwwitte kaarsen van hard porcelein, bekroond door veel te groote peertjes van fel wit, dood licht! Is dat niet een verloochening van de schoonheid, onmogelijk te begaan door wie de schoonheid liefheeft?

Wie waarlijk de schoonheid liefheeft, hij zoekt schoonheid te maken van wat de omstandigheden hem dwingen te gebruiken.

Evenals het aankleeden en inrichten van de woning een genoeglijk doen is, waarbij men dikwijls in de verleiding komt, zich voortdurend met het eene détail en de uitwerking daarvan bezig te houden, terwijl aan het andere nog nauwelijks is gedacht, zoo brengt ook het overpeinzen van de manier, waarop men een woning kan inrichten, en het genoegelijke te boek stellen van die overpeinzingen — naar hier thans blijkt — in diezelfde verleiding. Wij hebben nu al uitvoerig uitgewijd over enkele onderdeelen van de „eerste aankleeding," — en daarbij zelfs al aan belangrijke détails van de meubileering gedacht, terwijl wij toch nog onbesproken lieten wat eigenlijk in de eerste plaats dient te komen. Immers, wanneer men een huis huurt, is een van de eerste dingen die men met den eigenaar bespreekt, het schilderwerk. Dit is waarlijk wel een onderdeel van beteekenis in de aankleeding van het huis. Verkeerd gekozen kleuren en onjuiste combinatie kunnen de stemming, die men door verdere „aankleeding" en meubileering in een kamer zoekt te brengen, voor een groot deel bederven.

't Spreekt vanzelf, dat ook ten aanzien van de te kiezen kleuren de persoonlijke smaak den doorslag

zal moeten geven. Toch zijn ook hiervoor wel enkele aanwijzingen te doen, te meer omdat ook het schilderwerk kan medehelpen om eenige traditioneele fouten in bouwerij en betimmering eenigszins te verhelpen. Bij tal van onderdeelen der betimmering, bij deuren, raamkozijnen, plinten, in het algemeen bij alle in de gewone huizen voorkomende houtwerk ziet men dezelfde fout die wij reeds eerder signaleerden: een in alle opzichten ongemotiveerd streven om het huis wat anders te doen *schijnen* dan het *is*, om er een schijn van valsch-weelderige pompeusheid aan te geven, die er niet thuis hoort. Deuren, kozijnen, enz. enz. zijn „versierd" met allerlei beteekenislooze, uit oude stijlen overgenomen, maar zeer verhanselde, profielen, ojieven, enz. die alle, in huis toch wel gewenschte, rust weg nemen niet alleen, maar die bovendien in hun ongemotiveerdheid en verknoeidheid uitermate leelijk zijn. Bij de huisschilders heeft zich bovendien de traditie gevestigd om aan deze onfraaie „versiersels" nog een afzonderlijke kleur te geven, waardoor zij extra sterk uitkomen. Nu is er op zichzelf niets tegen om bijv. voor een deur twee kleuren te gebruiken, verschillend voor raam en paneelen; zelfs kan in sommige gevallen nog een derde, vaak wel sterk afstekende, kleur gebruikt worden om de afwerking van de betimmering — schuine kanten, kralen, enz. — te markeeren, maar wanneer die afwerking zoo buitensporig en ongemotiveerd is als bij onze gewone huisbetimmeringen, dan wordt 't zaak om haar maar zooveel mogelijk weg te werken door gebruik van hoogstens twee, niet al te sterke kleuren, waarbij dan de lijsten de kleur van het raam krijgen.

Ook in de keuze der kleuren is bij het meerendeel der huizenbouwers diezelfde zucht naar valsche weelde al doorgedrongen, en zoo zien wij in de meeste huizen deuren, ramen, enz. geschilderd in allerlei slappe, onbepaalbare fondantkleurtjes, liefst van eenigszins

roze- of licht-groen-achtige tint, en dan bedekt met een dikke laag fel glanzende lak. Voor al deze buitensporigheid bestaat niet de minste grond. Waarom zouden wij geen kleuren mogen kiezen, waarvan wij weten wat wij er aan hebben, die eigen karakter bezitten en dus ook karakter en stemming aan het vertrek kunnen geven? Er is geen enkele reden te bedenken, waarom wij geen sterk en stevig blauw, en rood, en groen, en bruin-geel en — zuiver — grijs, enz. zouden mogen gebruiken. En er is ook geen reden om donkere kleuren uit huis te weren. Vaak zal juist door het gebruik van donkere kleuren een rustige stemmigheid in het vertrek worden verkregen. Veel hangt hierbij natuurlijk ook weer af van ligging en bestemming van het vertrek. In slaapkamers, tuinkamers, afzonderlijke serres, en ook in donkere vertrekken, zijn lichte kleuren, in het algemeen wel op hun plaats. In elk geval zorge men voor zoodanige menging der kleuren dat de combinatie niet verloopt in een ondefinieerbaar „vuil." In keukens, badkamers, enz. is lichte kleur altijd aan te bevelen. Het geeft een indruk van — en .... bevordert — reinheid. In gangen en trappen zal de keuze der kleuren veel afhangen van de omstandigheden, van materiaal, lichttoevoer, enz.

Imitatie-hout is uitgesloten. Natuurlijk!

Voor een deel behoort ook tot de „eerste aankleeding" de vloerbekleeding, waarvan evenwel de keuze voor een ander, groot, deel ook bij de inrichting van elk vertrek afzonderlijk dient bepaald te worden. Maar bij het — gelukkig — overvloedig gebruik, dat tegenwoordig gemaakt wordt van het uitstekende linoleum, is het vaak noodig reeds terstond de vloerbekleeding voor het geheele huis vast te stellen. Daarbij dient ook alweer met een aantal algemeene omstandigheden rekening gehouden te worden. Gaat men een huis betrekken,

dat men hoopt heel lang te bewonen, dan is men in de keuze van linoleum voor de verschillende vertrekken vrij. Maar bestaat de waarschijnlijkheid dat men binnenkort weer zal moeten verhuizen, — zooals bij ambtenaren, militairen, onderwijzers, enz. vaak het geval is, — dan is het wel verstandig om voor het geheele huis linoleum te nemen van dezelfde soort en kleur, daar dan de behanger in het nieuwe huis gemakkelijker de dan eenmaal afgesneden banen zal kunnen combineeren en pasklaar maken voor de allicht verschillende vloermaten, dan dat hij van verschillende soorten maar enkele banen heeft. Voor hetzelfde geval is ook effen linoleum aan te bevelen, daar men hierbij nooit de moeilijkheid heeft, dat de figuren niet aansluiten. Het bezwaar, dat men tegen effen linoleum heeft, — dat het zoo „smet," — is niet wezenlijk. Zoodra het linoleum eenige malen goed gewreven is met was, wordt dat „smetten" reeds minder, en weldra is het bezwaar geheel opgeheven. Daarentegen doet zich bij gefigureerd linoleum meestal een ernstiger en wezenlijker bezwaar voor, — dat het n. l. iets anders wil schijnen dan het is. De meeste gefigureerde linoleums zijn imitaties van parketvloeren, van marmer, van tegels, soms zelfs van geweven tapijt, — en dus voor ieder die aanspraak wil maken op goeden smaak, totaal onbruikbaar. Intusschen zijn er tegenwoordig ook wel *goede* gefigureerde linoleums in den handel. Vooral Duitsche fabrikanten hebben aardige linoleumpatronen laten maken door bekwame patroonteekenaars.

Bruikbaar als vloerbekleeding zijn ook het in den handel voorkomende vilt en de zoogenaamde Japanmat. Beide zijn evenwel — evenals een zoogenaamd „vastkleed" — af te keuren in woon-, eet-, en slaapkamers (vooral in slaapkamers!) en in gangen, dus in alle veel gebruikte vertrekken. In het algemeen is alle vaste vloerbekleeding die niet ondoordringbaar

is, ongewenscht. En indien zij al gebruikt wordt moet zij zoodanig zijn aangebracht, dat zij gemakkelijk opgenomen en weer gelegd kan worden, opdat er geen bezwaar zij tegen geregelde reiniging van vloerbekleeding en vloer.

Afb. 8. Voorbeeld van goed gefigureerd linoleum.
Fabrikaat van de Delmenhorster Linoleumwerke te Bremen.

Over het algemeen is aan te raden niet al te lichte vloerbekleeding. Een donkere vloer geeft rust en vertrouwdheid in een vertrek.

In enkele gevallen zal de vloer onbekleed kunnen blijven. Maar dan moet daarop gerekend zijn bij het leggen van de vloer. De planken moeten goed droog

en vlak zijn, opdat zij niet rond trekken, en geen naden ontstaan. Dit laatste is evenwel nooit geheel te voorkomen; daarom maakt men een vloer die bestemd is om onbekleed gebruikt te worden, van smalle strookjes, zoodanig naast elkaar gelegd dat

Afb. 9. Eveneens goed linoleumpatroon.
Fabrikaat als van afb. 8.

altijd de „langsche" kanten tegen de „kopsche" kanten sluiten, waardoor het krimpen verdeeld wordt over lengte en breedte van de vloer. Toch kan het goed zijn ook gewone deel-vloeren onbekleed te laten, bijvoorbeeld in buitenhuizen, waar uiteraard veel zand wordt ingeloopen. Dagelijksche reiniging kan het bezwaar van stofophooping tusschen de naden goeddeels opheffen. Onbekleede vloeren moeten niet geverfd worden,

daar de verf spoedig slijt en dus veel beloopen plekken kaal worden. Beter is bewerking met een „oliesausje," bestaande uit lijnolie met casselsche aarde (of een andere kleurstof), welke in het hout trekt en er een mooie kleur aan geeft.

Linoleum is behalve voor vloerbekleeding, ook zeer goed te gebruiken voor wandbekleeding. Een lambris van linoleum is goedkooper dan een van hout. Het linoleum kan in stukken of in een doorloopende baan tegen den wand bevestigd worden; de afwerking wordt dan verkregen door 't opbrengen van dunne latten, al of niet geprofileerd, die de paneelverdeeling aangeven. Linoleum is gemakkelijk te besnijden; het is dus niet kostbaar om in de paneelen een klein gesneden ornamentje te doen aanbrengen. Het beste effect zal hiermede verkregen worden, wanneer het linoleum vooraf goed is geölied of gewast.

Sommige fabrieken vervaardigen linoleum speciaal voor wandbekleeding, in banen of paneelen.

Op dezelfde wijze als met linoleum kan óók met mat een lambris gemaakt worden. Vooral in gangen en portalen, in serres, enz. is dit materiaal zeer goed voor dat doel bruikbaar. De afwerking geschiedt op dezelfde wijze als bij linoleum. Op de plaats waar een kapstok gehangen wordt, kan de mat hooger worden doorgetrokken — afgewerkt alweer met een raam van latwerk.

Bij het aanbrengen van deze — als van elke andere — lambriseeringen, doet men het beste door de hoogte te bepalen gelijk met een schoorsteenmantel, een groot meubel of een ander sterk uitkomend voorwerp in het vertrek. Men voorkomt daardoor veelheid van lijnen en dus onrustigheid.

Vooral bij een wand waartegen een lambris is aangebracht, kan men vaak den bovenwand laten pleisteren inplaats van behangen. De gepleisterde muur kan geschilderd worden in elke gewenschte

kleur; hygiënisch is de gepleisterde wand zeker verre te verkiezen boven een behangen wand — papier houdt veel stof vast en kan niet deugdelijk worden gereinigd — en ook esthetisch verdient de gepleisterde wand de voorkeur. De kleurenkeus is grooter dan bij papier, en de kleuren verschieten niet, terwijl ook het beste behangselpapier niet kleurvast is. Eindelijk is de geverfde gepleisterde wand een goed geëigend fond voor meer of minder eenvoudige versiering door beschildering.

IV MEUBILEERING EN STOFFEERING

HET allereerste element, dat de keuze van meubilair voor de woning zal bepalen, is alweer de smaak van de aanstaande bewoners. Maar — wij constateerden het reeds in de „Inleiding" — de smaak is maar niet zoo een toevallige neiging; hij wordt bepaald door allerlei van buitenaf inwerkende factoren. Een belangrijke van die factoren is de gewoonte. Wij vinden allicht iets mooi wanneer wij er maar eenmaal aan gewend zijn. De Duitsche schrijver Hermann Muthesius in zijn mooie boekje „Kultur und Kunst," haalt het voorbeeld aan van de dikke lompe fietsbanden. Toen wij die het eerst zagen, vonden wij ze leelijk. Maar langzamerhand raakten wij er aan gewend, onze smaak pastte zich aan, en het slot was, dat wij diezelfde dikke banden zelfs mooi vonden. Zoo gaat het met alles. Onze smaak past zich aan, went aan alles, aan mooi en aan leelijk. Dit is goed en nuttig — hoe zou anders een zoo gewenschte eenheid van smaak kunnen bestaan? — maar het heeft óók zijn bezwaren, vooral in een tijd, dat er niet veel anders dan leelijks is om aan te wennen. Dat bezwaar vooral voelen wij thans. Wij zijn nog maar zeer ten deele ontgroeid aan de periode van smakeloosheid en wansmaak van onze vaders en grootvaders. Daardoor zijn wij nog gewend aan hun

producten: wij hebben nog groote neiging om die producten mooi te vinden.

Maar.... een ander belangrijk element dat onzen smaak bepaalt, is ons verstand, ons inzicht, ons begrip. En de moderne tijd leert ons, dwingt ons, meer en meer om verstand, inzicht, begrip te gebruiken en in werking te stellen, en zoo ontstaat er een tegenwicht tegen het gewend-zijn, dat onzen verbasterden smaak wellicht weer wat in evenwicht zal kunnen brengen. Wij beginnen in te zien, dat de meubelen en andere gebruiksvoorwerpen uit den tijd die aan den onzen vooraf ging, inderdaad *niet* mooi zijn, omdat zij schijn geven voor wezen, in alle opzichten. Zij imiteeren de vormen van een of anderen stijl zonder dat zij het leven van dien stijl in zich dragen. Zij zijn gemaakt in een tijd van totaal gebrek aan vormgevoel en vormbegrip; daardoor zijn hun vormen bijna allen valsch, onbegrepen, verknoeid. Zij laten zien hoe in den tijd toen zij gemaakt werden, alle stijlgevoel verloren was, omdat zij vloeken tegen de allereerste wet van allen stijl, — dat zij moeten beantwoorden aan de eischen van bestemming en materiaal: zij zijn geconstrueerd met negatie van den aard van het materiaal, hout wordt gebracht in een vorm die doet denken aan klei of metaal, aardewerk wordt gevormd en versierd alsof het hout is, men knoeit meubels op onnaspeurlijke en absoluut onlogische wijze in elkaar en beplakt ze met uiterst dunne platen van kostbaarder hout om ze toch vooral wat anders te laten schijnen dan zij zijn, men versiert stoelruggen en tafelbladen met snijwerk — recht tegen de eischen van bestemming in, — enz. Wij zijn dit alles gaan inzien, en wij zijn tot de conclusie gekomen, dat hoezeer wij ook aan dat oude huisraad gewend waren, wij het toch niet meer mooi kunnen vinden, omdat, wanneer wij onzen smaak leiden door ons goed begrip, wij moeten inzien dat het leelijk is, en dus onbruikbaar. En de vraag is:

Wat moeten wij dàn gebruiken? Sommigen antwoorden daarop, dat wij dan maar antiek huisraad moeten aanschaffen. Wij hadden reeds eenige malen gelegenheid om er op te wijzen hoe onjuist deze meening is. Zelfs konden wij, sprekend over lampen, aantoonen hoe het gebruik van oud huisraad tot conflicten leidt, welke niet kunnen worden opgelost dan met verkrachting van den aard van het gebruiksvoorwerp. Maar afgescheiden nog van de omstandigheid, dat een gezond modern mensch zich niet thuis kan voelen te midden van dingen die geest en karakter dragen van twee, drie eeuwen, her, — 't is immers onmogelijk om ieder die thans zijn huis inricht, te voorzien van antiek huisraad! Waar zou het vandaan moeten komen? Waarschijnlijk uit de fabrieken van antikiteiten in binnen- en buitenland, die onder de leus: de wereld wil bedrogen worden, laten wij haar dus bedriegen, nog altijd veel geld verdienen aan domme antiekmaniakken, die denken heel deftig en gewichtig en kunstvol te zijn met hun „antieke" interieurs, maar die eigenlijk maar 't best uitgelachen kunnen worden om de domheid waarmeê zij zich bij den neus laten nemen.

Er blijft dan waarlijk geen andere mogelijkheid over voor ons, dan om ons huis goed in te richten volgens smaak, begrip en inzichten van onzen eigen tijd. En wanneer wij dat doen met overleg en goeden wil, dan zal ons blijken, dat ons interieur waarlijk niet hoeft achter te staan bij dat van lieden die zich vergapen aan antiquiteiten of „stijl-meubelen."

In den aanvang van de moderne-kunstnijverheidbeweging stond een groot deel van het publiek nog wel vaak eenigszins sceptisch tegenover hare producten. Men begreep ze niet, men vond ze niet mooi, te koud, te kaal, te eenvoudig. Voor een deel lag dit aan de producten. De makers begonnen ook nog maar pas. Hun eerste werk was nog in hoofdzaak probeeren,

zonder sterk en duidelijk omgrensde beginselen, zonder klare wetenschap van hoe 't precies behoorde. Zoo was er nog veel onlogisch, veel onzuivers in. Maar zij werkten rustig door, en langzamerhand slaagden zij erin dingen te maken, die waarlijk, en heel wat meer dan de voor-moderne producten, voldeden aan eischen van goeden smaak.

Bij het publiek daartegenover begonnen zich de genoemde beide elementen die meê den smaak bepalen, te doen gelden. Men begon het moderne werk te begrijpen, èn men begon er aan te wennen.

En zoo viel in de moderne kunstnijverheid een tijdlang een sterke opbloei waar te nemen. Gevolg daarvan was weer, dat het een mode werd zich modern huisraad aan te schaffen, en dit leidde er toe, dat alle mogelijke fabrikanten van allerlei soort van huisraad het moderne werk tot een stijl verhieven, en in dien „modernen stijl'' gingen werken voor zoover dat aan hun brandkast ten goede zou kunnen komen. De ernstige kunstnijveren werden terug gedrongen, omdat zij niet opgewassen waren tegen de massaproductie van goedkoop prulwerk, en de markt werd overstroomd met een grooten voorraad fabriekswerk, dat zijn oude wezen van prullerigheid en valschheid behield, maar een nieuwen schijn aannam, den schijn van moderne inzichten en modernen smaak.

Wij staan dus in zooverre gelijk tegenover oud en nieuw huisraad, dat wij ten aanzien van beide uitermate voorzichtig moeten zijn met ons er-aan-gewend-zijn. Maar ten opzichte van het moderne hebben wij althans het voordeel dat wij onzen smaak kunnen laten leiden door ons begrip. Bij het oude was daarvan geen sprake, omdat dit allemáál tegen alle begrip inging.

Het zekerst gaan wij ongetwijfeld wanneer wij de inrichting van ons huis opdragen aan iemand wiens naam een goeden klank heeft als nijverheidskunstenaar.

Wij hebben dan den waarborg, dat zoowel im Groszen und Ganzen als in de onderdeelen, onze interieurs met ernst, zorg en goeden smaak zullen worden samengesteld, en dat zal worden gestreefd naar een esthetisch juiste oplossing van de eischen, die wij aan de inrichting van ons huis stellen, algemeene zoowel als bizondere.

Men meent nog al te veel, dat het werk der ernstige kunstnijveren zoo „peperduur" is. Maar dat is een misverstand. Natuurlijk kan een inrichting, welke zich erop toelegt esthetisch en technisch voortreffelijk werk te leveren, niet concurreeren tegen zoogenaamde „confectie"-fabrikanten, die bij zeer groote massa dingen maken, welke er oppervlakkig, nu ja, wel netjes uitzien, maar, op den keper beschouwd, slecht gemaakte en bizonder slecht afgewerkte prullen zonder eenige esthetische waarde blijken. Maar dergelijk werk zal toch niemand koopen, die van zijn huis waarlijk een tehuis wil maken, warm en vertrouwd en gezellig. Het wordt slechts gekocht door hen die den schijn voor het wezen willen nemen, die meubels denken mooi te vinden, welke achter en onder wat beteekenislooze krullen en kuiven en glanzende politoer hun vooze prulligheid — zoolang als 't gaat — trachten te verbergen.

Dit wil geenszins zeggen, dat goedkoop huisraad niet goed kan zijn. Integendeel. Belangrijke nijverheidskunst-ondernemingen leggen zich toe op het maken óok van goede goedkóope meubels. En als de koopers nu maar begrijpen, dat een goed vurenhouten kastje — om nu maar een uiterste voorbeeld te noemen — te verkiezen is boven een pompeus schijnend, maar in wezen leelijk, gepolitoerd „mahonie" buffet, dat er dus meer waarde is in een eenvoudig meubel, dat oprecht is en eerlijk en goed van vorm, dan in een opgeprikt pruldino uit een confectiefabriek, — dan zullen de ernstige ontwerpers en goede ondernemingen

meer en meer in staat zijn de prijzen van het meest gevraagde meubilair te verlagen, want dan zullen zij de fabrikage kunnen inrichten op de economisch

Afb. 10. Voorbeeld van een eenvoudig buffetkastje dat goed is door vorm en verhouding en geen schijn heeft van „mooiheid" door opgeplakt versiersel. Ontwerp Jac. v. d. Bosch. Uitgevoerd door 't Binnenhuis.

juiste bazis van productie in het groot. Toch, zooals gezegd, leggen zich ook nu reeds een aantal onder-

nemingen toe op de vervaardiging van goedkooper huisraad, zoodat zij in staat zijn ook de zeer eenvoudige woning te meubileeren.

Wanneer men het stellen moet zonder voorlichting en leiding van óók esthetisch ten volle deskundigen, dan kan een juiste keuze van meubelen, van inrichting en versiering der woning een moeielijk en gevaarlijk werk zijn. Niet omdat alle handelaars in die zaken gewetenlooze lieden zouden zijn, die hun klanten maar in de maag trachten te stoppen, wat zij kwijt willen zijn, — gelukkig is dit geenszins het geval! — maar, omdat wij, evenals de meesten van onze leveranciers, na er aan te zijn gewend, allerlei leelijks te zien en te koopen en te verkoopen, eigenlijk het verschil tusschen mooi en leelijk niet meer kennen. Evenwel kunnen wij ons tegen het genoemde gevaar wapenen door ons verstand te gebruiken. Ons verstand zegt ons, dat een meubel in de eerste plaats is een gebruiksvoorwerp, dat het dus in de eerste plaats zoo goed mogelijk moet voldoen aan de eischen van bestemming. Een tafel waarvan de pooten zoodanig zijn verbonden dat men niet eraan kan zitten zonder zijn knieën te stooten, een stoel waarvan de rug zoodanig met snijwerk is versierd, dat men er niet tegen kan leunen zonder zich pijn te doen, een buffet, dat wèl voorzien is van allerlei noodelooze spiegels en balustradetjes, enz. maar voldoende bergruimte mist, — zij zijn alle onpractisch en dus verwerpelijk. Maar ons verstand zegt ons nog meer. Het zegt ons, dat de vorm van een ding op zichzelf al mooi moet zijn, zoodat niet een schijn van mooiheid gewekt behoeft te worden door aan- en opgeplakte versieringen zonder eenige beteekenis. Het zegt ons dat iets dat uit den aard van materiaal en bewerking kostbaar is, niet goedkoop verkocht kan worden, zoodat een goedkoop ding, dat er uitziet of tracht eruit te zien als kostbaar, noodwendig in wezen een prul moet zijn, iets dus,

dat wij uit ons huis moeten weren. Het zegt ons, dat niets leelijk behoeft te zijn, omdat het goedkoop is, wanneer wij maar van het goedkoopere niet vergen de allures van het duurdere.

Dit vooral moeten wij altijd blijven bedenken: dat niets leelijk behoeft te zijn, omdat het goedkoop is. Waarlijk, een eenvoudig vurenhouten kastje, goed van vorm, goed van verdeeling, goed van kleur, het is mooier, waarlijk mooier, dan een mahoniehouten buffet, waarbij de eischen van vorm, proportie, kleurharmonie, zijn verwaarloosd. Kostbaarheid *is* niet voorwaarde van schoonheid. Wij verbeelden ons dat nog steeds, omdat wij nog vast zitten in de oude verwarring van onze grootouders die geen schoonheid kenden dan van versiering, van uiterlijke weelderigheid — en die daardoor kwamen tot de verfoeielijke manie van op- en aanplakken van versiersels, die wat er nog goeds overbleef van oude vormen totaal heeft verwoest en vernield. Wanneer wij dit alles gedurig in gedachte houden bij de inrichting van onze woning, — wanneer wij altijd maar weer uitgaan van het standpunt, dat er geen hoogere schoonheid is dan waarheid, èn — dat de waarheid zoo buitengemeen schoon *is*, — dan moét ons huis worden tot een prettig en goed tehuis, waarin wij ons altijd aangenaam en huiselijk en tevreden zullen kunnen voelen.

Met dit voornemen kunnen wij dus aan de inrichting van onze woning beginnen en het ligt voor de hand, dat wij ons allereerst bezig houden met het centrum der huiselijkheid:

DE WOON- EN EETKAMER.

De inrichting van de woonkamer wordt voor een groot deel bepaald door de omstandigheid of zij al dan niet tevens eetkamer zal zijn. Gewenscht is natuurlijk, dat woon- en eetkamer gescheiden zijn, en,

daar optimisme het leven aangenaam en vroolijk maakt, en wij 't hier tòch voor het zeggen hebben, zullen wij maar aannemen, dat eet- en woonkamer in twee afzonderlijke vertrekken worden ondergebracht. Rekening houdend met het gewone type van onze huizen, kunnen wij als waarschijnlijk aannemen, dat deze twee vertrekken in elkaar zullen loopen, dat zij tezamen de „suite" zullen vormen. Hierdoor wordt het wel bijna noodzakelijk, dat beide vertrekken tegelijk worden ingericht, omdat immers de tusschendeuren veelal geopend zullen zijn, waardoor de twee kamers tot op zekere hoogte tot één worden. Toch behoeven beide vertrekken niet op gelijke wijze gemeubeld en ingericht te zijn. Integendeel. De bestemming der beide kamers is totaal verschillend, het ligt dus voor de hand, dat ook de inrichting van het eene vertrek anders zal zijn als die van het andere.

De stoffeering en meubileering van de eetkamer zullen berekend moeten zijn op de eischen, waaraan die kamer behoort te beantwoorden, eischen van praktijk, van reinheid, van berging en ruimte, de woonkamer zal zooveel mogelijk comfortabele huiselijkheid moeten verschaffen en zal waarschijnlijk haar aard demonstreeren in een zekere meerdere luxe, die aangenaam en prettig aandoet.

Het antwoord op de vraag, hoe men de beide vertrekken moet bestemmen hangt natuurlijk weer af van allerlei persoonlijke en plaatselijke omstandigheden. Sommigen zullen in de woonkamer liever de rust hebben van den achterkant van het huis, anderen zullen de drukke levendigheid van de straat verkiezen. De eene wil graag den heelen dag van de zon genieten, de andere heeft in zijn woonkamer 's zomers gaarne de koelte van den schaduwkant. Dit moet dus ieder voor zich zelf uitmaken. Maar ten aanzien van de inrichting der vertrekken zijn allicht eenige vaste algemeene regels te geven.

Nemen wij aan, dat aan die inrichting eenig geld kan besteed worden, dan zouden wij willen aanbevelen om een overvloed van groote meubels overbodig

Afb. 11. Juiste oplossing van een muurkast-afsluiting. Deze afbeelding laat tevens zien hoe in de betimmering de bergruimte kan worden verwerkt. Ontwerp H. P. Berlage. Uitv. 't Binnenhuis.

te maken, door zooveel mogelijk kast- en bergruimte in de betimmering op te nemen. Wanneer de schoorsteenmantel betimmerd wordt, dan is een aardig

geheel te krijgen door in den bovenbouw van die betimmering kastjes te maken, met gordijntjes of deurtjes — al of niet met glas — ter berging van 't sierlijke glas- en serviesgerei, waarmede men graag pronkt. Dergelijke betimmering is op allerlei manieren te maken, van uiterst eenvoudig tot zeer kostbaar.

Maar betimmering of geen betimmering, eenvoudig of kostbaar, — in elke kamer moet toch iets gedaan worden aan de muurkasten, die in den regel ter weerszijden van de schuifdeuren zijn geplaatst. Bij deze muurkasten is het nog altijd gebruik om de deuren te behangen, zoodat zij — wanneer het goed gebeurt — niet zichtbaar zijn. Dat is natuurlijk een buitengemeene nonsens, die wij in ons huis niet dulden. Wij bergen daarom de beplakte deuren op zolder en maken van de kasten inderdaad kasten, met deuren die waarlijk deuren zijn. Helaas moeten wij daarbij een beetje „knoeien," — wij moeten een kozijnraampje aanbrengen van dun hout óp den wand en daarin de deur plaatsen. Maar wij hopen dat op den duur dit alles niet meer noodig zal zijn. In oudere huizen werd ook de kamerdeur behangen. Thans gebeurt dat niet meer en is iedere kamerdeur wel waarlijk een deur. Hopen wij, dat de huizenbouwers ook ten aanzien van kastdeuren eerlang wat meer begrip zullen krijgen. Tot zoolang moeten wij ons nog maar behelpen. Natuurlijk wijzigen wij de fout niet door een lambriseering ook over de deuren te laten doorloopen; iedere deur moet een afzonderlijk geheel zijn in de betimmering, maar natuurlijk toch daarmeê in harmonie zijn, dus opgenomen zijn in de eenheid van het geheel.

Het spreekt van zelf, dat de kastdeuren weer op verschillende manieren kunnen worden gemaakt. Men kan van de kasten iets als een buffet maken door er een onder- en een bovendeur in te maken, zoo noodig met een lade daartusschen; men kan de

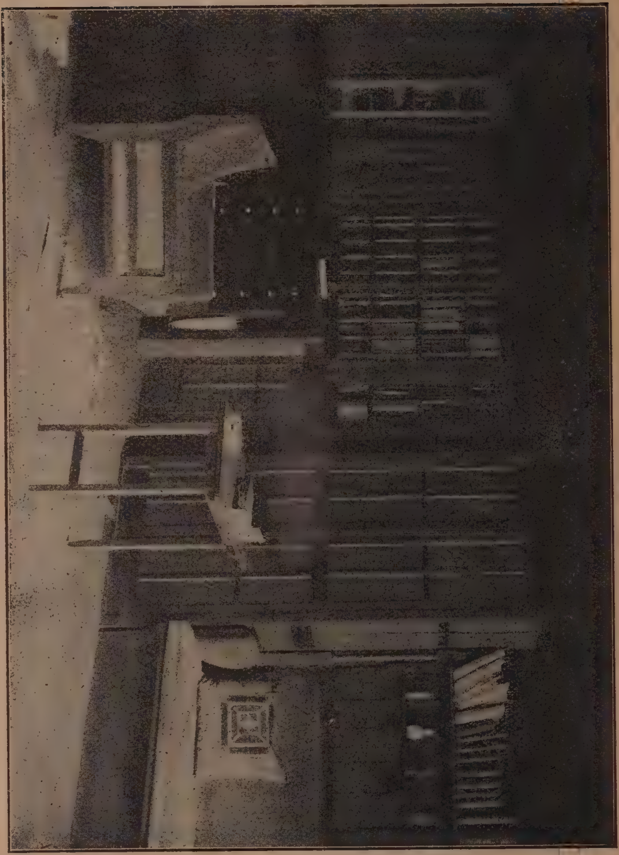

Afb. 12. Ander voorbeeld van ingetimmerde meubileering. Kasten, etagères en rustbank zijn opgenomen in de betimmering. Ontwerp H. P. Berlage. Uitv. 't Binnenhuis.

bovendeur, of het bovengedeelte van de deur, van glas voorzien, wanneer daartoe eenige reden is, enz.

Zoo kunnen woon- en eetvertrek reeds voor een deel nuttig gemeubeld zijn nog vóór er éen meubel is ingebracht.

Wanneer alle betimmering gereed is, kan een aanvang gemaakt worden met de stoffeering, met bedekking van vloeren en ophangen der gordijnen. In een vorig hoofdstuk hebben wij over beide onderwerpen reeds een en ander gezegd, wij kunnen ons dus nu bezig houden met de bizonderheden van vloerbekleeding en gordijnen in woon- en eetkamer. Het spreekt wel vanzelf dat in de eetkamer een vloerbedekking wordt toegepast die gemakkelijk en deugdelijk te reinigen is, en het aangewezen materiaal is hier dus linoleum. Daarop kan een niet te groot karpet worden gelegd, van niet te zware stof; zoogenaamd „Brusselsch” is hier 't best op zijn plaats. Kruimels dringen er niet licht in, en het is niet te zwaar, zoodat het gemakkelijk opgenomen en schoongemaakt kan worden. Bovendien is het glad en sterk, zoodat het niet te zeer lijdt door het af- en aanschuiven van de stoelen rond de tafel, en de stoelen laten zich er gemakkelijk op bijschuiven.

In de woonkamer, waar wij immers wel graag wat meer luxe demonstreeren, kan zeer goed een andere vloerbekleeding worden gebruikt. De eerste bekleeding kan ook dáár linoleum zijn, en dan natuurlijk van dezelfde kleur als in de eetkamer om geen onaangenaam contrast te krijgen, — maar er is geen bezwaar tegen om hier een bedekking te maken van vilt of andere tapijtstof. Wel moet dit zóó zijn bevestigd, dat het zonder veel bezwaar kan worden opgenomen. Het hangt geheel van de inrichting van het vertrek af wat de tweede vloerbedekking zal zijn. Staat er een tafel in het midden, dan is er aanleiding om in het midden een karpet te leggen; maar is het vertrek

verdeeld in verschillende hoekjes rondom speciale meubelen, dan zal het allicht beter zijn een aantal kleinere karpetjes te gebruiken.

Ook bij een stoffen vloerbekleeding is het goed de kleur daarvan eenigszins in overeenstemming te brengen met die van het linoleum in de eetkamer, althans wanneer, zooals wij aannamen, de deur tusschen beide vertrekken in den regel open blijft.

Ten aanzien van de gordijnen geldt weer wat wij daaromtrent zeiden in de opmerkingen over de „eerste aankleeding" van het huis. Men koope niet die gordijnen die iedereen nu eenmaal gebruikt en die men dus „behoort" te hebben, — men late de keuze van gordijnen afhangen van de omstandigheden, eensdeels van ligging, hoogte, enz. van het vertrek, voor een ander deel van het interieur. Om te beginnen gaan wij weer uit van het principe dat licht gezondheid is en vreugde en blijdschap, dat wij dus zooveel mogelijk licht in onze kamers moeten laten invallen, maar daarbij houden wij er rekening mede, dat onze stadshuizen vaak onoordeelkundig zijn gebouwd, zoodat 't soms noodig kan zijn den lichttoevoer eenigszins te verplaatsen, om te voorkomen dat de stemming in ons vertrek bedorven wordt door koud, hoog-invallend licht. (Hierbij is het van beteekenis naar welke windstreek de ramen uitzien: licht uit het zuiden kan wel hoog invallen zonder hard te worden, licht uit het noorden daarentegen moet liefst wat naar omlaag gedrukt).

Waar de keuze der gordijnen geheel door de omstandigheden wordt bepaald, gaat 't niet aan hier een recept te geven als algemeen geldend, en kunnen wij niet veel meer doen dan enkele opmerkingen over de gordijnen maken.

Het aantal soorten van gordijnen, welke in de winkels worden aangeboden, is legio, maar wij zullen tot de conclusie moeten komen, dat enkele daarvan maar

Afb. 13. Voorbeeld van goede raambekleeding. Woonkamer naar ontwerp van Jac. van den Bosch, uitgevoerd door 't Binnenhuis.

bruikbaar zijn voor ons. De ouderwetsche zoogenaamde „vitrage” gordijnen gebruiken wij zeker niet. De groote bloemenpatronen, in dat weefsel aangebracht, zijn ten eenenmale ongemotiveerd en zijn oorzaak, dat deze gordijnen een uitermate leelijke raambedekking vormen. Evenwel zijn er tegenwoordig enkele patronen van dezelfde stof in den handel, die zeer goed bruikbaar zijn, een effen fond met kleine vierkante nopjes, die de effenheid van het geheel niet verstoren en dus het doorkijken niet belemmeren. Maar behalve deze zijn er nog tal van andere doorzichtige stoffen te krijgen, zeer eenvoudig geornamenteerd met streepen, nopjes en dergelijke. Men vermijde liefst witte stof met gekleurde patronen, daar hierdoor het uitzicht hinderlijk wordt belemmerd.

De raamgordijnen kunnen het geheele raam bedekken, of wel alleen het onderraam, of zelfs maar het ondergedeelte van het onderraam. Dit hangt af van het licht en van de ligging van het vertrek ten opzichte van de straat. Soms zal het zelfs wenschelijk zijn behalve de doorzichtige glasgordijnen óók nog ondoorzichtige ondergordijntjes te plaatsen. Men wake evenwel tegen te veel. Vooral waar wij het noodig vonden in sommige gevallen een gedeelte van het raam zoodanig te bedekken, dat het licht getemperd wordt, is het raadzaam om door het overblijvende gedeelte van het raam zooveel mogelijk licht te laten binnenvallen. De gewoonte om de gordijnen draperiegewijs op te nemen in „embrasses” heeft gelukkig bijna afgedaan. Het was dan ook een dwaasheid, een in dezen vorm totaal ongemotiveerd overblijfsel uit vroeger eeuwen, èn.... geheel andere omgeving. Bovendien hadden wij ons immers voorgenomen om al dergelijke zoogenaamd „artistieke” draperie-fraaiïgheden uit ons huis te weren. Wij plaatsen dus ook geen draperieën, lambrequins, rabatten, en hoe al deze koekebakkershemel-mooiïgheden verder mogen

heeten, boven onze gordijnen, maar hangen ze op met koperen ringen aan koperen roeden, die rusten op eenvoudige dragertjes, welke met schroefjes op het kozijn worden bevestigd. Duimen en spijkers gebruiken wij zoo min mogelijk, daar die het hout vernielen.

Willen wij een afzonderlijke bedekking voor de bovenramen, dan kunnen wij daartoe rolgordijnen nemen van zoogenaamd „Lancaster" of „Window-Holland," die te krijgen zijn in wit, blauw, groen en rood. In sommige gevallen zal blauw of groen of rood wel te gebruiken zijn, maar meestal zal wit 't beste blijken. Dit „wit" is namelijk een warm „écru"-achtig geel, dat een mooi, goudachtig licht in de kamer geeft. Wil men het bovenlicht nog meer „verwarmen," dan kan men spangordijntjes maken van goudgele zijde of satinet. Deze moeten met veel zorg, binnen het raam, geplaatst worden op smalle latjes, opdat het onderraam er langs kan schuiven.

Meer dan gewone zorg besteden wij aan de overgordijnen. De bedoeling der overgordijnen, nu de luiken vrijwel algemeen zijn afgeschaft — omdat de techniek van het inbreken zoo groote vorderingen heeft gemaakt, dat er geen luiken meer tegen bestand zijn, — de bedoeling der overgordijnen is om inderdaad 's avonds de ramen volkomen af te sluiten, niet alleen tegen onbescheiden blikken van avond-voorbijgangers, maar ook tegen Oosten- of elken anderen onprettigen wind, die in herfst en winter tracht door de ramen te dringen.

Met al deze functies diene men rekening te houden bij de keuze der gordijnen. Maar met nog meer. Wanneer wij 's avonds de gordijnen dicht schuiven, dan vormen zij een deel van den ramenwand; dat geeft ons aanleiding om de kleur der gordijnen zoodanig te kiezen, dat er harmonie bestaat tusschen de kleur der gordijnen en die van den wand. Dit is niet uitsluitend te bereiken door dezelfde kleuren te nemen;

het komt er op aan, dat er eenheid van „toon" is. Daarmeê is nog niet gezegd, dat de gordijnen niet mogen uitkomen. Integendeel, de gordijnen mogen wel degelijk hun functie van vertrouwde, warme afsluiting demonstreeren, en zich dus laten zien. Dit doen zij allereerst door hun kleur en hun plooienval (overgordijnen mogen, evenals glasgordijnen, ruim zijn: men rekent ongeveer de helft van de breedte voor de plooien) maar men kan die werking versterken door eenvoudige versiering van de gordijnen, bijvoorbeeld door onderaan eenige banden van een lichtere stof of van agrement, op te naaien. Ook kan de stof gefigureerd zijn, maar dan heeft toch weer stof met niet al te groote — en natuurlijk logische — patronen, de voorkeur. Om het verkleuren tegen te gaan, worden de gordijnen aan de raamzijde gevoerd met een goedkoope, gemakkelijk te vernieuwen stof.

Draperieën enz., die dienen om de knoeierige manier van ophangen te maskeeren, gebruiken wij ook bij de overgordijnen niet. Zij worden opgehangen aan koperen — ook wel aan houten — roeden, waarlangs zij met koorden gemakkelijk bewegen.

Over het algemeen zal het, ter voorkoming van bontheid en tot behoud van den goeden toon in het vertrek, goed zijn om voor de gordijnen over de schuifdeuren (portières) dezelfde stof te nemen als van de overgordijnen. Maar ook hierbij is uitzondering mogelijk, bijv. wanneer de toon van de woonkamer een geheel andere is als die van de eetkamer. Dan kunnen de portières dienen als overgang van het eene vertrek in het andere. Zij moeten dan echter ook inderdaad een overgang zijn, d. w. z. zij moeten nòch met het eene, nòch met het andere vertrek „vloeken."

In den aanvang van dit hoofdstuk maakten wij reeds eenige algemeene opmerkingen over de meubelen, waaraan wij de meubelen die wij voor woon- en eetkamer kiezen, kunnen toetsen. In de eetkamer is

Afb. 14. Interieur van H. Mol, uitgevoerd door 't Binnenhuis, waarin een schuiftafel van goeden vorm. Het karpet vertoont een juist, bij de techniek aansluitend, patroon. De lamp (ontw. Berlage) laat zien dat van gelakte ijzeren pijpen en banden — dus met de eenvoudigste middelen — een goed geheel te maken is.

zeker de tafel het belangrijkste meubel. Behalve aan eischen van goeden smaak en logica moet zij beantwoorden aan eenige voorwaarden, door de prak-

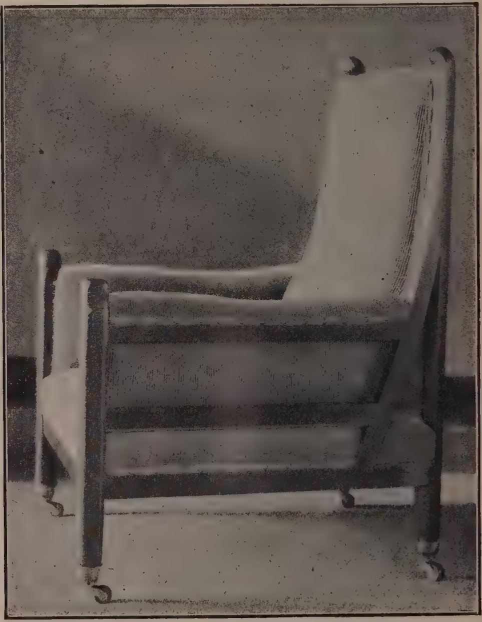

Afb. 15. Poging om „valling" en groot grondvlak van een stoel te verkrijgen zonder de nerf van het hout te verloochenen. De oplossing is hier gezocht door den achterstijl uit twee deelen te maken. Ontw. Jac. v. d. Bosch. Uitvoering 't Binnenhuis.

tijk gesteld. Zij moet zoo groot zijn, dat alle leden van het gezin er gemakkelijk en ruim plaats aan kunnen vinden, terwijl het wenschelijk is, dat zij op eenigerlei

wijze vergroot kan worden, opdat den gasten die nu en dan aan tafel genoodigd worden, eveneens een ruime plaats geboden kan worden. Heeft men maar zelden en weinige gasten aan tafel, dan is een schuiftafel voldoende, waarbij aan weerszijden onder het blad kleine uitschuifbladen liggen. Wie echter meermalen vele gasten aan zijn tafel heeft, doet beter zich een zoogenaamde coulissetafel aan te schaffen, die met behulp van inlegbladen en extra, neerklappende pooten, tot op groote lengte kan worden uitgeschoven. De oude coulissetafels staan evenwel op één zware middenpoot. Een tafel op één poot is een dwaas ding, en wij eischen dus, óók een coulissetafel op vier pooten.

In elk geval houde men rekening met de grootte van het vertrek, opdat de tafel daarin niet te groot of te klein zij. Men bedenke dat — zooals reeds opgemerkt werd — de huiskamertafel het hoekje van den haard heeft vervangen als centrum van het gezin; de tafel mag dus wel een ietwat monumentaal karakter hebben.

De pooten van de tafel moeten stevig en in hoofdlijn recht zijn. Te zeer gebogen pooten zijn — tenzij met veel vormgevoel en goeden smaak ontworpen — leelijk, en zij maken het aanzitten ongemakkelijk. Het blad moet vlak zijn, dus vooral niet besneden en het mag niet gepolitoerd zijn, want warme schotels verbranden de schellak en maken dus kale plekken op het gepolitoerde blad.

Bij de tafel behooren de stoelen. En die vooral hebben wij met zorg te kiezen. Een stoel is een van de moeielijkste meubelen die een gewetensvol teekenaar te construeeren kan krijgen. Want zijn de maten en verhoudingen van alle meubelen al gebaseerd op de maten en verhoudingen van het menschelijk lichaam, de stoel — en elk ander zitmeubel — stelt nog bizondere eischen: zijn maten en verhoudingen moeten berekend zijn op het rustend, het gebogen lichaam; alleen het

zitmeubel komt direct in contact met het lichaam en moet het lichaam een gemakkelijke houding mogelijk maken. Bij een stoel moet dus uit het stugge

Afb. 16. Ook hier is de „valling” en een voldoende groot grondvlak verkregen door de achterstijlen te vervangen door een constructie van stijlen, pooten en regels. Ontw. Jac. van den Bosch. Uitv. ’t Binnenhuis.

materiaal dat het hout is, een zuivere en juiste aansluiting gevonden worden op de gebogen vormen van het soepele en bewegelijke menschelijke lichaam,

zonder dat daartoe de aard van het materiaal mag worden verkracht. De grootste moeielijkheid zal dus liggen in de vormbepaling van zitting en rug, maar ook bij de constructie der andere onderdeelen moet

Afb. 17. Evenals bij de stoelen van afb. 15 en 16, is ook hier gestreefd naar een gemakkelijken vorm zonder daartoe den aard van het hout te verkrachten. Ontw. Jac. van den Bosch. Uitv. 't Binnenhuis.

rekening gehouden worden met vorm en aard van het lichaam. Zoo moeten althans de achterpooten naar achteren uitstaan, opdat niet bij het natuurlijke

achteroverleunen van het rustende lichaam het zwaartepunt buiten het steunvlak komt te liggen, waardoor het evenwicht wankelbaar zou worden, wat in dagelijk-

Afb. 18. Zie bijschrift hiernevens.

sche taal wil zeggen, dat hij die op den stoel zit, met stoel en al achterover zou tuimelen, wat misschien voor een enkelen keer, maar toch niet op den duur, bevorderlijk kan zijn aan de goede stemming van het gezelschap. Waar nu het zittende lichaam eischt, dat de stoelrug achterover helt, en het evenwicht, dat de pooten naar achteren uitstaan, daar moet dus de lijn

Afb. 19. Hier is de goede vorm van 't „achterpand" verkregen door de achterstijlen zeer breed te nemen en naar onder en boven dun te laten uitloopen. Ontwerp H. P. Berlage. Uitvoering 't Binnenhuis.

van het zoogenaamde „achterpand" gebogen of gebroken zijn, en hieruit ontstaat een conflict met den

Afb. 20. Evenals bij de stoelen van afb. 19 is hier de „valling" verkregen door 't breede hout van de achterstijlen naar boven uit te zagen; de wijze van stoffeering verhoogt bovendien nog het gemak. Ontwerp H. P. Berlage. Uitv. 't Binnenhuis.

aard van het hout, dat een rechte „draad" heeft. Ter oplossing van dit conflict zijn tal van mogelijkheden uitgedacht, — bij de zoogenaamde Weener stoelen

is het conflict vermeden door buiging van het hout; — en men heeft goed uit te zien, dat de oplossing inderdaad goed en juist zij zonder tot lompheid te hebben geleid en zonder dat te veel van de noodzakelijke helling van den rug (de „valling") of van de pooten is opgeofferd; hierdoor toch wordt de stoel niet alleen minder gemakkelijk, maar bovendien zal hij op den duur uit elkaar gewrongen worden, daar het lichaam de zitting naar omlaag, den rug naar achteren drukt. Ook de zitting vereischt de noodige aandacht. Zij mag vooral niet te „ondiep" (kort) zijn, opdat het rustvlak voldoende groot is; evenwel geeft te groote diepte allicht een indruk van lompheid, van zwaarte.

Ook bij den stoel kunnen de pooten extra versterkt worden, 't zij door een kruis, 't zij door gedeeltelijk of geheel rondloopende sporten. Bij een goede constructie van den stoel is dit echter niet noodzakelijk (maar het oog wil óók wat), en kruis of sporten moeten al weer zoo geplaatst zijn, dat zij bij het zitten niet hinderen. Men lette erop, dat de stoelen voor de eetkamer niet te zwaar zijn, zij moeten gemakkelijk te hanteeren, af- en aan te schuiven zijn. De bekleeding kieze men liefst van leer. Is dit te duur, dan kieze men een gladde stof, effen of klein gefigureerd. Imitatieleer, wasdoek, pegamoïd en dergelijke zijn uitermate leelijk en slijten spoedig op de kanten. Bovendien zijn zij.... imitatie!

Van het buffet maakt men graag een monumentaal meubel in het vertrek. Waarom? Er is geen reden toe. Een buffet dient om 't dagelijksch gebruikte serviesgoed en ander gerei te bergen. Daarvoor moet het in de eerste plaats berekend zijn, en bovendien moet het alweer in juiste verhouding zijn tot de grootte van het vertrek. Is het dan bovendien nog goed van vorm en praktisch van inrichting, dan zal het buffet zeker mooi zijn, ook al is er niet het minste balustradetje of spiegeltje of etagèretje of ander nonsensding

aan. Wat de pompeuse schoorsteen en de porte-brisée enz. zijn in de huizenbouwerij, is altijd te veel het buffet in de meubelmakerij. Men geeft er een — meest

Afb. 21. Buffet dat voldoet aan de behoeften van een eenvoudige huis-(eet-)kamer. Ontwerp Jac. van den Bosch. Uitv. 't Binnenhuis.

valschen en maar erg armzaligen — schijn aan van weelde en grootscheepschheid, die in flagranten strijd is veelal met de omstandigheden van het gezin.

Bij de keuze van een buffet laten wij ons dus — evenals

bij het koopen van elk ander stuk huisraad — leiden door gezond verstand en goeden smaak. Wij koopen een buffet, dat door zijn maten en verhoudingen past in onze kamer, dat door zijn vorm mooi is en niet zijn

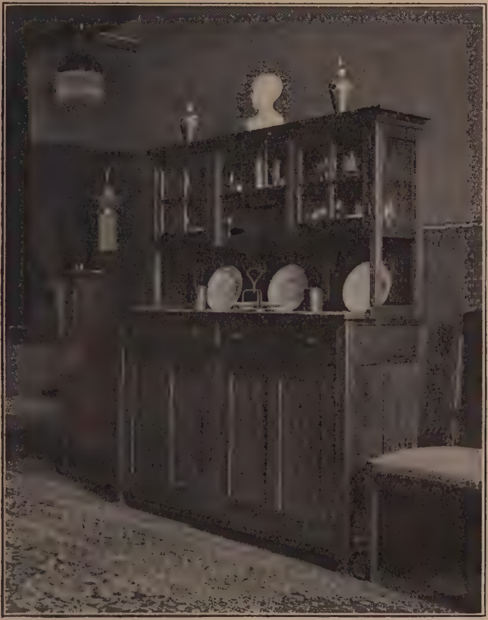

Afb. 22. Groot eenvoudig buffet, goed van vorm en proporties. Ontwerp L. Zwiers. Uitv. 't Binnenhuis.

„mooiheid" dankt aan opplaksels en aanhangsels die slechts dienen om het beteekenislooze, het gebrek aan karakter van den vorm te maskeeren, of. . . .

te vergrooten. En wij koopen een buffet vooral, dat niet te groot is voor onze behoefte, waardoor wij weer allerlei — allicht prullige — vaasjes en snuisterijtjes

Afb. 23. Groot buffet van iets kostbaarder bewerking, evenwel zonder beteekenisloos aangebrachte ornamenten of etagèretjes. Ontw. Jac. van den Bosch. Uitv. 't Binnenhuis.

zouden moeten koopen, om de niet gebruikte ruimten te vullen. Hebben wij dus een schoorsteenbetimmering met bergkastjes, en zijn bovendien de muurkasten

zoodanig ingericht, dat zij voor een deel als buffet dienst doen, — dan zullen wij, tenzij wij een zeer grooten voorraad serviesgoed enz. bezitten, allicht

Afb. 24. Buffet voor groote eetkamer. Ontwerp H. P. Berlage. Uitv. 't Binnenhuis.

kunnen volstaan met een dressoir, een buffet zonder, of met zeer kleinen, opzet.

Wij hebben nu in de eetkamer de eerst en meest noodige meubelen geplaatst, en zullen ons nu eerst

eens bezig houden met de woonkamer, om, nadat wij daar 't zelfde zullen hebben gedaan, na te gaan hoe en waar wij de kleinere, bijkomstige meubeltjes zullen zetten die nog noodig zijn.

De tafel in de woonkamer heeft een gansch andere functie als die in de eetkamer, en heeft dus dienovereenkomstig een ander type. Zij is in de eerste plaats kleiner en behoeft niet uitschuivend te zijn. In verband daarmede heeft de maker eenige meerdere vrijheid in de modelleering van de pooten. Deze behoeven niet zoo stevig te zijn, in zwaarte noch in vorm, als die van de eetkamertafel. Maar dit heeft zij met de eettafel gemeen, dat het blad niet versierd mag zijn met snij- of beeldhouwwerk. Dit is bij elke tafel, voor welk doel ook bestemd, onjuist en fout,.... ten spijt van de vele zoogenaamde „kerbschnit"-tafeltjes, door „huisvlijt"-beoefenaars gemaakt. Een gekerfd tafelblad is absoluut in strijd met aard en bestemming van de tafel.

Evenals de tafel, zijn ook de stoelen in de woonkamer allicht wat précieuser dan die in de eetkamer, in vorm zoowel als in uitvoering. Maar er zijn er hier bovendien meer. Hadden wij in de eetkamer, behalve een zes- of achttal „tafelstoelen," wellicht nog twee fauteuils — waarin de hoofden des gezins aan tafel hun waardigheid demonstreeren, — in de woonkamer moeten wij, zelfs al zijn er reeds fauteuils, vooral nog een paar crapauds hebben. Misschien zelfs is er wel voldoende ruimte om een afzonderlijk gezellig hoekje te maken, waar wij rond een klein tafeltje, dat ruimte biedt voor ons rookgerei, wat theekopjes en een boek, een viertal crapauds plaatsen. Ook andere combinaties zijn mogelijk. Wij kunnen bijvoorbeeld in de woonkamer uitsluitend fauteuils en crapauds plaatsen, of alleen crapauds. Maar hoe wij 't ook combineeren, wij hebben vooral weer extra zorg te besteden aan de crapauds, want

bij het maken van deze zitmeubelen zijn de moeielijkheden, die wij ten aanzien van 't maken van een stoel opsomden, 't allergrootst, omdat men toch van een crapaud het meest mogelijke gemak verlangt. Daarom wordt een crapaud aan de binnenzijde meest geheel bekleed, terwijl zitting en rug, en niet zelden ook de armen over spiraalveeren zijn gestoffeerd, die soepel moeten zijn, opdat elk zittend deel van het lichaam steun kan vinden. Met datzelfde doel moet ook het onderste gedeelte van den rug naar voren uitspringen, opdat de lenden gesteund worden en moet de zitting zoo diep zijn, dat de beenen tot bijna aan de knieën erop rusten. Het ligt voor de hand, dat die vele moeielijkheden en de overvloedige stoffeering, die, als het moet, de geheele constructie met den mantel der geheimzinnigheid bedekt, min-conscientieuse ontwerpers wel eens in de verleiding brengt om van die constructie maar wat te knoeien en haar dan te vermoffelen. Daar dit boekje geen handleiding is voor het meubelmaken, zullen wij geen uiteenzetting geven van de ingewikkelde methoden om een crapaud te construeeren. Dat 't evenwel goed kàn, mogen de afbeeldingen op pag. 68 en 72 aantoonen.

Maar, met de beste en gemakkelijkste crapauds in de woonkamer zijn wij nog niet tevreden. Wij missen er niet graag het meubel, dat 't allermeeste gemak geeft, een rustbank, vooral ook niet, omdat bij de rustbank een zoo gezellig hoekje is te maken, waar de kern is van de warme huiselijkheid die de geheele kamer doorstraalt. Is onze kamer er een van het gewone type, dan laat zoo'n hoekje zich gemakkelijk inrichten in een der vakken naast den schoorsteenmantel of in den hoek van den langen wand en den ramenwand. Voor de rustbank wordt een tafeltje gezet en daar rond nog twee of drie gemakkelijke stoelen. Staat er dan op het tafeltje een niet te sterke lamp, dan is 't daar 's avonds goed thee drinken en

Afb. 25. Rustbank als wandmeubel met tegen den wand gehangen divankleed, afgewerkt met etagère-plankje. Ontw. Jac. van den Bosch. Uitv. 't Binnenhuis.

kouten. De rustbank kan natuurlijk ook weer in tal van vormen en stoffeeringen gemaakt worden. Zij kan in de betimmering zijn ingebouwd, er kan een uit-

Afb. 26. Divan als hoekmeubel met kastjes en loketten. Ontw. Jac. van den Bosch. Uitv. 't Binnenhuis.

voerige meubelcombinatie van gemaakt zijn, met staande kastjes ter weerszijden — hoewel hiermede meest aan het gemak moet worden geofferd. Maar ook kan de rustbank zeer eenvoudig en weinig kostbaar zijn, gedekt door een los kleed, dat òf aan beide zijden neer-

hangt, òf aan één zijde is opgenomen tegen den wand om als rug van den divan dienst te doen. De bevestiging tegen den wand kan ook weer op verschillende wijzen geschieden, door een lat op lambriseering of schoorsteenhoogte, waaraan 't kleed met koperen ringetjes op koperen haakjes wordt gehangen, of op grootere

Afb. 27. Woonkamerhoekje waarin divan met bovenkastjes.
Ontw. Jac. van den Bosch. Uitv. 't Binnenhuis.

hoogte tot aan een etagère of hangend boekenkastje, — en vooral door een boekenkastje zal het gezellig hoekje heel wat aan genoegelijke huiselijkheid winnen!

Als voornaamste meubelen zullen in de woonkamer waarschijnlijk nog staan een grooter of kleiner kastmeubel of piano.

Ten aanzien van het kastmeubel dient vooraf wel goed overwogen te worden, waartoe het zal dienen.

Men gaat vaak naar den meubelwinkel en koopt zoo maar een „salonkast," zonder zich er rekenschap van te geven, waarvoor men die zal gebruiken, zelfs zonder

Afb. 28. Buffet, dat, wij' het gelegenheid geeft tot uitstalling van fraaie gebruiksvoorwerpen, geschikt is als woonkamerbuffet. Ontw. H. P. Berlage. Uitv. 't Binnenhuis.

zich te vergewissen of ze wel tot iets bruikbaar is. Dat is natuurlijk weer totaal mis. Een meubel is een gebruiksvoorwerp (en mag, mòet zelfs, als zoodanig

een sieraad zijn.) Het hangt maar van den aard en de inrichting van het huishouden af, waartoe men het kastmeubel in de woonkamer zal laten dienen. Heeft men vaak en vele gasten, of een groot gezin, pronkt men graag met veel en mooi — maar dan ook waarlijk mooi! — gerei, dan zal de woonkamerkast eenigszins het type van een buffetkast kunnen hebben. Is de woonkamer daarentegen uitsluitend bestemd voor het gezin, en voor hen die de gezinsleden waard achten nu en dan in hun kring op te nemen tot het huiselijk doorbrengen der vrije uren, dan zal wellicht het kastmeubel de bestemming krijgen van boekenkast. Want een gezin zonder boeken is toch wel ondenkbaar. De tijden, dat in de meeste gezinnen boeken niet als noodzakelijk huisraad golden, maar hoogstens dienden om als bibelots op tafeltjes en kastjes te worden gelegd, zijn gelukkig voorbij.

Hoe het ook zij, men late het kastmeubel in de woonkamer een doel en bestemming hebben en men zorge, dat het daaraan beantwoorde, en dat het niet is een inrichting tot uitstalling van bazaar-prullaria, met étagèretjes, „galerietjes" en soortgelijke onnoodige en ongemotiveerde aanhangsels.

Ten aanzien van de piano schijnt men wel te meenen, dat men die maar moet nemen, „zooals zij is." Waarom? Waarom zal men van het piano-meubel niet eischen wat men van alle andere meubelen eischt, dat het logisch zij en beantwoorde aan eischen van goeden smaak? Vele meubelontwerpers hebben zich reeds met de piano bezig gehouden en als gevolg daarvan hebben de fabrikanten zich meer en meer toegelegd op het maken van „moderne" pianokasten. Men zij echter voorzichtig: het zijn vooral de Duitsche fabrikanten die dat doen en het is merkwaardig wat esthetisch ongeschoolde en ongecontroleerde Duitsche fabrikanten al voor wonderlijks bedenken als zij „modern" willen doen. Ziet men op tegen de wellicht

Afb. 29. Woonkamerhoekje met buffetkastje en dressoir.
Ontw. H. P. Berlage. Uitv. 't Binnenhuis.

wat hoogere kosten van een „oncourant" model piano, dan zal men wel het verstandigst doen een kast te kiezen van den grootst mogelijken eenvoud, zonder veel buitenissigs of „versiering." (Er is geen enkele reden te bedenken, waarom het hout van een piano verborgen zou moeten zijn onder een dikke laag zwarte politoer.) De pianostoel zij dan eveneens zoo eenvoudig mogelijk en van hetzelfde hout als de piano. Het muziekkastje kan natuurlijk geheel in overeenstemming zijn met het overige meubilair.

Wij hebben nu in de eetkamer en in de woonkamer de meest noodzakelijke meubelen geplaatst. Maar er zijn ook niet-noodzakelijke meubelen, die.... noodzakelijk zijn: een theetafel, een speeltafel allicht, een rooktafeltje misschien, een naaitafeltje en allerlei kleine meubeltjes waaraan al of niet behoefte bestaat al naar de samenstelling, behoeften, en neigingen van het gezin. Deze ook zullen bepalen, wáár die meubeltjes noodig zijn, in de eet- of in de woonkamer of in beide. Wáár ze ook geplaatst worden, al die meubeltjes moeten goed zijn en een doel hebben, en natuurlijk in overeenstemming zijn met de meubelen, waarmede zij in een zelfde vertrek staan. Een goed meubilair wordt bedorven door allerlei prullige kleine meubeltjes die er bij geplaatst zijn. Deze verstoren de harmonie, de rust van het interieur, zij maken er een bazaar van, een rommelwinkel, en zij kunnen slechts „gezellig" gevonden worden door wie geen smaak heeft of zijn smaak verpand heeft aan kouden-grondsche „artistiekheid." Iemand met waarlijk goeden smaak weet, dat „gezelligheid" óók is harmonie en dat deze harmonie niet kan bevorderd worden door disharmonie van het vertrek. Hij zal er naar streven zijn kamer inderdaad gezellig te doen zijn door er alles te weren wat de harmonie verstoort, en door elk ding, dat hij er in brengt, te kiezen.... met smaak, dus in overeenstem-

ming met wat er reeds is. Dit wil nog niet zeggen, dat hij geen afwisseling zal mogen brengen in zijn kamer, dat elk onderdeel van het geheel juist hetzelfde type zal moeten hebben, dat alles moet zijn van hetzelfde materiaal, versierd met hetzelfde inleg- of snijwerkje, enz.; maar wèl zal hij eischen één geest in alles. Hij zal in een wel overwogen en met smaak samengesteld interieur geen vormlooze voetkussens dulden, maar behoorlijk constructief en praktisch gemaakte voetbankjes eischen; hij zal zich ergeren aan een prullig, zonder eenig esthetisch inzicht gevlochten rieten naaimandje, dat naast een eenvoudig vierkant, maar eerlijk en echt theetafeltje staat; hij zal liever in donker zitten dan een met onmogelijke koperen krullen en linten opgesmukt „harpje" te ontsteken; hij hangt geen hardkleurige oleografieën, noch met wanstaltige bloemen bestikten kranten- of schuierhanger aan de wanden van een met smaak gemeubeld vertrek. Hij kàn dat alles niet doen, omdat, als hij 't wèl kon, dan ware zijn smaak onharmonisch, en goede smaak is juist — óók alweer — harmonie.

Al ditzelfde geldt natuurlijk óók wanneer eet- en woonkamer in éen vertrek zijn vereenigd. Maar dán moet bovendien gezorgd worden, dat de kamer niet te vol wordt, zoodat men zich er nauwelijks bewegen kan. Natuurlijk zullen enkele meubelen, die anders in de afzonderlijke woonkamer zijn ondergebracht, nù in de woon-eetkamer een plaats moeten vinden. Een boekenkastje, een rustbank, een paar gemakkelijke stoelen, vaak ook een piano, heeft men er wel graag. En dat kan ook heel goed, wanneer men bij de keuze der meubelen maar weer rekening houdt met ruimte en omstandigheden. Laat vooral het buffet niet te groot zijn, stel een klein keurbibliotheekje samen in een goed kastje *); kies niet een al te groote en grootsche

*) De Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur zorgt voor 't een zoowel als voor 't ander zoo goed en wel-verzorgd als men maar verlangen kan.

rustbank, laat de gemakkelijke stoelen niet te zwaar en niet te pompeus zijn, èn.... plaats alles met overleg en goeden smaak.

En bedenk ook — hier als in elke kamer — dat het interieur niet huiselijk wordt zonder al die kleine allerleitjes, die de kamer „bewoond" maken, die voor een deel noodzakelijk, voor een deel luxe zijn, maar toch nooit zóó absoluut luxe, dat zij gemist kunnen worden zonder aan de gezelligheid van de kamer te schaden. Maar bedenk bovendien, dat deze dingen maar niet aangeschaft en geplaatst moeten worden „omdat 't zoo hoort." Want men kan wel prenten aan de wanden hangen en vaasjes neerzetten hier en daar zonder dat daardoor nog de echte warme huiselijkheid wordt verkregen. Het schijnt wel alsof dit nog te weinig begrepen wordt. Men hangt prenten aan den wand omdat.... nu ja, er moet toch wat hangen, en voor de aanschaffing van vaasjes en beeldjes heeft men al geen beter motief. Men deed toch verstandiger door het geld dat men voor al deze zaken beschikbaar heeft, naar de spaarbank te brengen, om het bij gedeelten daar weg te halen, telkens wanneer men eens een beeldje of vaasje of wat anders ziet dat de begeerte prikkelt, of wanneer men bemerkt, dat men al een week lang iederen dag opzettelijk een bepaalde straat is doorgegaan om nog eens weer die prent te zien, die daar ergens voor een winkelraam te koop hangt. En wil men bepaald zoo wat snuisterijen en wandversieringen hebben vóór men zijn woning betrekt, men ga dan zoeken dáár waar kans is om iets goeds te vinden. Aan kleine gebruiksvoorwerpen in aardewerk en metaal wordt thans reeds veel goeds gemaakt, dat voor niet ál te veel geld te krijgen is. *)

*) En naast andere ondernemingen zorgt — alweer — een onderafdeeling van de Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur voor een schat van kostelijke prenten door de exploitatie

Natuurlijk zijn er tal van kleinere gebruiksvoorwerpen, die aangeschaft *moeten* worden voor men de woning betrekt, serviezen, glaswerk en alles wat daarbij behoort, linnengoed en zooveel meer, dat de verwachtingsblije aanstaande huisvrouw beter opsomt dan 't hier kan worden gedaan. Voor dit alles geldt hetzelfde wat voor de geheele inrichting gold: het moet niet wat anders willen schijnen als het is, het moet echt zijn en oprecht, het moet smaakvol zijn. Dat kan zelfs bij de goedkoopste dingen. Een kennelijk op de draaischijf gevormde eenvoudige groen aarden melkkan is mooier dan een kan van zoogenaamd „graniet" zonder karakteristieken vorm, die door „gouden" tierlantijntjes zich het air wil geven van uit een porceleinfabriek in Sèvres te komen. Heeft men de keus tusschen onversierd en leelijk versierd — wat overigens een tegenspraak in zichzelf is — men neme het onversierde. Wie een gulden kan besteden, hij koope niet iets dat oppervlakkig eruit ziet alsof het tien gulden kost, — hij zal bekocht uitkomen.

Laat niets in uw huis namaak zijn of schijn of valschheid. Laat alles zijn echt en waar en zuiver en juist. Dan is, bij overleg in keuze en combinatie, een smaakvolle huisinrichting verzekerd. Maar voer dit dan ook door in uw geheele huis. Denk nooit zoo iets als: dit of dat blijft toch alleen maar in de keuken, het komt er dus niet op aan hoe 't is. Neen, ook in de keuken behooren de dingen goed en smaakvol te zijn. En dat kàn, wanneer men maar wil inzien, dat weelde niet een noodzakelijke voorwaarde is van mooiheid. Voor ons modern gevoel zelfs is een zuiver nuttigheidsvoorwerp, een pan of een strijkijzer of een fornuis, mooier

---

van het procédé-Van Meurs tot het reproduceeren van schilderijen en teekeningen (Isografieën.) Daarbij is zeker voor ieder wat van zijn gading, terwijl men zeker kan zijn nooit per ongeluk met iets leelijks naar huis te gaan.

ònversierd dan getooid met al of niet gestyleerde bloemen of krullen of nikkelen aanhangels, die met het wezen van het ding niets te maken hebben en slechts offers zijn aan den bedorven smaak.

Wij hebben in deze beschouwingen over de inrichting van woon- en eetkamer gelegenheid gevonden in het algemeen vast te stellen aan welke eischen de meubelen en andere gebruiksvoorwerpen, die wij in ons huis hebben, behooren te voldoen. En zouden hier dus kunnen eindigen, daar wij bij een uitvoerig overzicht van de meubileering der andere vertrekken toch altijd weer tot dezelfde uitspraken zouden moeten komen. Immers, wat voor de meubelen en inrichting van woon- en eetkamer geldt, hetzelfde geldt voor die van elk ander vertrek. Wij mogen aan onze slaapkamer, aan onze studeerkamer, aan welke van onze kamers ook, geen mindere eischen stellen dan aan ons woonvertrek.

Het zal dan ook niet noodig zijn meer dan enkele opmerkingen te maken over

DE SLAAPKAMER.

Overigens zijn in hoofdstuk II reeds uitvoerige beschouwingen aan de slaapkamer gewijd, en de conclusie daarvan was o.a. dat wij vooral hier rekening te houden hebben met zeer strenge eischen van hygiëne. Wij stellen die eischen niet slechts ten aanzien van ligging en vorm van het vertrek, maar ook aan de inrichting. En wij zorgen ervoor, dat niet slechts voor ons verstand, maar ook voor ons gevoel, aan die eischen voldaan wordt. Daarom zullen wij de slaapkamer graag houden in lichte kleuren, want hierdoor krijgen wij een indruk van frischheid en reinheid en gezondheid. Wij weten overigens dat licht gezond *is*. En wij zullen dan ook in de slaapkamer niet zoodanige gordijnen gebruiken, noch de ramen zoodanig afsluiten, dat niet iederen

dag het volle licht er overvloedig kan binnenvallen. Het best zijn daar dus rolgordijnen, die tot den bovenkant van het raam kunnen worden opgetrokken, en het is gewenscht deze rolgordijnen van een donkere, weinig doorschijnende stof te kiezen, opdat wij des nachts, de aanwijzing die de natuur ons geeft volgend, het binnendringen van het licht der in de straten brandende lantarens kunnen voorkomen. Bovendien kunnen er nog lichte, doorschijnende glasgordijnen zijn om overdag de kamer tegen inkijken te beschermen, terwijl overgordijnen nog kunnen dienen om de gewenschte stemming van warmte en beschermdheid te geven. Deze overgordijnen behoeven niet altijd licht te zijn, maar toch zeker van een stof, die zoo min mogelijk vuil opneemt en gemakkelijk gereinigd kan worden. Alle gordijnen moeten zóó zijn aangebracht, dat zij gemakkelijk afgenomen en weer opgehangen kunnen worden. Een vast kleed is in de slaapkamer zèker contrabande. De aangewezen vloerbekleeding is hier linoleum, en bij het leggen daarvan moet de stoffeerder kanten en naden op strooken linnen plakken, zoodat daar geen water kan doordringen. Zoo noodig toch, bij ziekte bijvoorbeeld, moet de slaapkamervloer elken dag met water gereinigd kunnen worden. Ook al ter bevordering van de reinheid gebruiken wij in de slaapkamer kleine, lichte kleedjes, die gemakkelijk door één persoon opgenomen en uitgeklopt kunnen worden.

Na goeden smaak is reinheid de eerste wet in de slaapkamer (overigens zijn deze twee wetten eigenlijk één). Aan die wet moet dus ook de wandbekleeding voldoen, en de meubileering. In de slaapkamer wordt dus nooit een stoffen wandbespanning gebruikt, maar een van zoo glad mogelijk papier, liefst van afwaschbaar papier. Natuurlijk mag dit nooit een tegel-imitatie zijn. Ook met afwaschbaar papier kan een smaakvol geheel van de wanden verkregen worden. Nóg veel beter is 't de wanden in 't geheel niet te behangen, maar

ze te schilderen. Dan zeker kunnen zij geregeld grondig worden gereinigd zonder kans op beschadiging. En wij constateerden reeds, dat van beschilderde muren zeer wel iets moois te maken is, niet alleen door ornamenteering, maar in hoofdzaak door juiste kleurenkeuze. (Wit met niet te veel gele oker geeft een prachtig warm lichtgeel.)

De meubelen moeten eenvoudig en afwaschbaar zijn. Veel profielen en diep gesneden ornament, waarin zich moeielijk te verwijderen stof verzamelt, moeten vermeden worden. Afwaschbaarheid is te bereiken door de meubelen te beschilderen, maar óók door ze te lakken met blanke lak, die niet de kleur en nerf van het hout verbergt. Dit lakken moet evenwel met veel zorg en vakkennis geschieden, opdat niet die hinderlijke glans ontsta, die óók in een slaapkamer leelijk is. De aard en hoeveelheid der meubelen hangt ook hier natuurlijk weer samen met de levenswijze en behoeften der bewoners. Maar welke deze ook zijn, de voornaamste meubelen in de slaapkamer blijven onder alle omstandigheden het ledikant en de waschtafel. (Alleen wanneer men over een goed en volledig ingerichte badkamer beschikt, kan de slaapkamerwaschtafel een minder belangrijke plaats innemen). De ledikanten behooren te zijn vlak, zonder veel naden en profielen, en zij moeten gemakkelijk verplaatst kunnen worden. Uit een oogpunt van hygiëne zijn ijzeren ledikanten het meest verkieslijk. Maar men meene toch niet, dat deze „mooi" moeten zijn door allerlei koperen ballen en spijltjes! Een eenvoudig wit of zwart of in kleur gelakt ijzeren ledikant, zonder koperen aanhangsels, is mooier dan een, dat door den fabrikant is „versierd," om het.... wat duurder te maken. Voor de goedkoopere slaapkamer zijn voortreffelijke ijzeren ledikanten te krijgen voor twaalf à vijftien gulden. Zij bestaan uit eenvoudig en goed geconstrueerde hoofd- en voeten-einden en een

draadmatras, en zijn gemakkelijk in- en uit elkaar te nemen. Heeft men bezwaar tegen de „kaalheid," dan is er niets tegen om rondom het ledikant, van af de matras tot bijv. een handbreed boven den grond, losse strooken te maken van een lichte, gemakkelijk waschbare stof, die geregeld, tegelijk met lakens en sloopen, kunnen worden verwisseld.

De waschtafel moet vooral ruim zijn, en plaats bieden voor een grooten kom en andere waschtafelbenoodigdheden. Ook mag zij vooral niet te hoog zijn. Voor het blad moet een materiaal gebruikt worden dat onbeschadigd blijft door water en zeep. Marmer bewijst als zoodanig wel het best dienst; het is bovendien gemakkelijk te reinigen en frisch van aanzien. De veel gebruikte twee-persoons-waschtafel is onpraktisch, en er is toch geen bezwaar om twee kleinere waschtafels inplaats van één groote te nemen.

Ten slotte mogen de slaapkamermeubelen niet te zwaar zijn, opdat zij zonder te veel moeite verplaatst kunnen worden om rondom ruimte te maken voor reiniging van achterkanten, wanden en vloeren. De uiteraard zware linnenkast moet, om althans reiniging van de vloer eronder mogelijk te maken, voldoende hoog op de pooten staan.

Dit alles lijkt nu wel zeer nuchter, tè nuchter bijna dan dat men het zou verwachten in een beschouwing, die zich in de eerste plaats bezig houdt met de *esthetiek* van de woning-inrichting. Maar waarlijk, er is slechts *schijn* van nuchterheid in. Zeker, het zou alles nuchter zijn wanneer schoonheid overwogenheid uitsloot. Maar is niet juist de groote schoonheid van der menschen arbeid, dat hij is wel overwogen, welbewust? En is niet juist de blij-makende belofte van de kunst die komen gaat, dat zij zal zijn wél overwogen, dat zij zal zijn — dáárdoor — gebaseerd weer op het leven en op de eischen en voorwaarden die het leven stelt?

Want dit juist was de ondergang van de kunst uit de periode die achter ons ligt — en een héél eind achter ons! — dat zij zich vrij ging achten, vrij van het maatschappelijk leven en van al de eischen die dit stelde, zoodat zij zich losmaakte van den bodem waarop alleen zij groeien kon, en zij bij gebrek aan voldoende voedingssappen moest sterven. En dit juist zal zijn de grootheid en de kracht van de komende kunst, dat zij zal vast staan in dien bodem van het leven, dat zij dus alle sappen zal kunnen opnemen die zij behoeft om tot bloei te komen. De grootheid van de komende kunst en haar kracht, zal zijn.... haar nuchterheid.

Stellen wij ons voor — om bij de woning-inrichting te blijven, — dat twee menschen ieder een ameublement maken, en dat zij beiden ernaar streven om dat ameublement mooi te maken. De eene acht zich geheel vrij van alle voorwaarden en beperkingen, hij geeft aan het hout vormen alsof het smeuïge klei was en stoort zich niet aan de karakteristieke eigenschappen van zijn materiaal; hij houdt geen rekening met de eischen van gebruik en hygiëne, aan een meubel te stellen; hij ontwerpt zijn meubel geheel vrij, als een beeldhouwer die in klei of een schilder die met verf op doek fantaseert. De andere daarentegen geeft zorgvuldig acht op de eigenaardigheden van materiaal en techniek, hij tracht zooveel mogelijk te voldoen aan de eischen van gebruik en bestemming. Is nu niet de arbeid van den tweede moeielijker dan die van den eerste? En is niet het resultaat van zijn arbeid in waarheid schooner? En is het eigenlijk wel denkbaar dat wat de eerste gemaakt heeft, inderdaad mooi kan zijn?

Laten wij niet vallen over een woord! Dit woord „nuchter" heeft een slechten klank gekregen, maar in werkelijkheid is nuchterheid toch een deugd. Als wijze les voor het leven staat toch van ouds geschreven:

weest nuchteren en waakt! En is niet kunst, in nuchterheid gemaakt, overwogen, beheerschte kunst? Maar is dan ook niet kunst zonder nuchterheid het tegengestelde? En kan dit in wezen wel goede, wel echte kunst zijn?

En — om terug te komen tot de slaapkamer — sluiten de eischen die wij aan de inrichting daarvan stelden, schoonheid uit? Immers absoluut niet! Integendeel, al wat voldoet aan de eischen die wij met verstand en overleg stellen, zal daardoor nog te meer schoonheid voor ons erlangen.

Maar 't is alweer de verwarring van de nu bijna afgeloopen periode, die ons op een dwaalspoor heeft gebracht. Wij waren vergeten wat eigenlijk schoonheid is, wij kenden het wezen van de schoonheid niet meer. Maar wij zullen dat weer kennen wanneer wij ervan doordrongen zijn, dat schoonheid niet is bandeloosheid maar juist gebondenheid. En die schoonheid, de ware, de echte, gaat, als niet alle verschijnselen bedriegen, nu weer komen; zij begint zich reeds weder te demonstreeren in de kunsten die van ouds de kunsten der strenge gebonden zijn geweest, de bouwkunst en de kunst der gebruiksvoorwerpen; en wij, die géén kunstenaars zijn, wij kunnen toch medewerken tot bespoediging van de komst der nieuwe, groote kunst, door schoonheid te verlangen in al wat wij om ons heen hebben, in al ons huisraad, in al onze gebruiksdingen. En — wij zijn nu eenmaal egoïsten.... gelukkig! — wij dienen daardoor niet slechts de kunst en dus de wereld, — wij dienen daarmeê ook ons zelven. Want wij zullen ons leven maken voller van geluk en voller van liefde, wanneer er in de dingen om ons heen schoonheid is waarvan wij ons bewust zijn. De omgeving waarin wij leven is van zoo grooten invloed op ons. En een huis dat mooi is, en waarvan wij de mooiheid begrijpen en voelen, verhoogt ons geluk en vermeerdert onze liefde, want door zijn mooiheid

wordt ons huis, dat object is van onze liefde, waardevoller, rijker.

SLOT.

Tot slot nog een enkel woord over de andere vertrekken, die wij misschien, behalve de hier behandelde, in ons huis zullen inrichten. 't Valt moeilijk, te zeggen welke die vertrekken zullen zijn; dit hangt geheel af van de omstandigheden. Maar 't is ook overbodig ieder verder vertrek afzonderlijk te behandelen. Wij zijn bij de inrichting van woon-, eet- en slaapkamers tot het inzicht gekomen, dat een interieur kan zijn een kunstwerk, een werk van schoonheid, dat met zorg en overwogenheid en liefde moet worden gemaakt. Hebben wij dit eenmaal begrepen, en hebben wij 't geluk, ook van het maken en zien ontstaan en groeien van dit kunstwerk, goed ervaren, dan zullen wij ook aan het minste vertrek in ons huis de hoogste eischen stellen, dan zullen wij ook van het meest onbelangrijke gebruiksding in ons huis eischen, dat het een ding zij, ons mooie huis waardig.

Waarlijk, dit alles *is* niet kostbaar! Wij kunnen ook voor weinig geld oprechtheid vinden en harmonie en waarheid. Wanneer wij maar inderdaad er naar zoeken, wanneer wij maar vermijden den *schijn* van waarheid, die altijd in een bedriegelijk kleed steekt. En wanneer wij maar zorgen niet te verwarren schoonheid met al die andere -heden, waaraan wij lieve naampjes hebben gegeven om heur voosheid mee goed te praten, naampjes als „lief" en „gezellig" en „knus" en „aardig" en.... ja, en óók „artistiek."

Zoo wij dit alles bedenken, en rekening houden met de ervaring en inzichten, opgedaan bij de inrichting van woon- en slaapkamers, dan zullen wij geen aanwijzingen meer behoeven voor de inrichting van welk ander vertrek ook, want dan zullen wij zelven, geleid

door eigen smaak en neigingen, het beste weten wat wij in die vertrekken noodig hebben en hoe wij dat noodige er moeten aanbrengen. En dan zullen wij in staat zijn elk vertrek zóó in te richten en aan te kleeden, dat het ertoe bijdraagt om van ons huis te maken een huis waar 't goed wonen is.

Daaraan hebben wij toch waarlijk wel behoefte in dezen tijd, nu het leven ons zoo vaak en zoo veel buitenshuis roept. Nu juist moet ons huis nog te huiselijker zijn, opdat wat wij er verloren aan daar doorgebrachten tijd, weer gewonnen wordt aan intensiviteit van huiselijkheid.

Daarom is dan ook de inrichting van het huis een kunstwerk, en een zoo belangrijk kunstwerk. En dáárom ook behoorde ieder, wiens werk het is huizen in te richten, een kunstenaar te zijn.

Zij zijn nog lang niet allen kunstenaars, de woninginrichters, maar meer en meer kunstenaars worden woning-inrichters. En de tijd zal wel komen weer, dat, als in alle goede tijden, de inrichting van de woning algemeen een kunst zal zijn. Maar tegen dien tijd hebben wij, bewoners, te zorgen, dat wij, evenals van muziek en teekenen, zóóveel van die kunst leeren begrijpen en verstaan, dat wij in staat zijn de waarde van het kunstwerk, dat onze woning is, te verhoogen door de „finishing touch," welke wij, juist als bewoners, aan dat kunstwerk geven, — althans zóóveel, dat wij het door die „finishing touch" niet bederven.

Wij kunnen dat benoodigde leeren, niet door zelf te prutsen en dilettantenwerk te doen, maar door uit te kijken en ons verstand te gebruiken. En de tijd zal ons helpen om het te leeren door ons, zij 't ook langzaam, weer meer en meer aan de schoonheid te wennen en zóó ons weer het wezen der schoonheid te doen verstaan.

INHOUD

Bladz.

I Inleiding 5
II De indeeling der woning en bestemming der vertrekken 16
III De eerste „aankleeding" van de woning 23
IV Meubileering en stoffeering: 47
De woon- en eetkamer 54
De slaapkamer 90
Slot 96

ILLUSTRATIES

Bladz.

Afb. 1 Voorbeeld van eenvoudige lambriseering en van schoorsteenmantel 8
„ 2 Juiste moderne vorm van schoorsteen voor „open vuur" 30
„ 3 Eenvoudig vulkacheltje 31
„ 4 Vulkachel van goeden vorm 33
„ 5 Voorbeeld van goed modernen open haard 34
„ 6 Ander voorbeeld van goed modernen open haard 35
„ 7 Vizierhaard 36
„ 8 Voorbeeld van goed gefigureerde linoleum 43
„ 9 idem idem idem 44
„ 10 Eenvoudig buffetkastje 52
„ 11 Juiste oplossing van een muurkast-afsluiting 56
„ 12 Ingetimmerde meubileering 58
„ 13 Voorbeeld van goede raambekleeding .. 61
„ 14 Interieur 65
„ 15 Stoel 66
„ 16 id. 68
„ 17 id. 69
„ 18 id. 70
„ 19 id. 71

			Bladz.
Afb.	20	Stoel	72
,,	21	Buffet	74
,,	22	Groot eenvoudig buffet	75
,,	23	Groot buffet	76
,,	24	Buffet voor groote eetkamer	77
,,	25	Rustbank als wandmeubel	80
,,	26	Divan als hoekmeubel	81
,,	27	Woonkamerhoekje waarin divan met bovenkastjes	82
,,	28	Buffet, geschikt als woonkamerbuffet	83
,,	29	Woonkamerhoekje met buffetkastje en dressoir	85

84-B26890

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01294 2401